

Ett tryggt Örebro fritt från våld

**Strategi mot våld i nära relationer, hedersrelaterat
våld och förtryck samt sexuell exploatering 2025 -
2033**

PROGRAM

Uttrycker värdegrund och önskvärd utveckling av verksamheten.

POLICY

Uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning.

STRATEGI

Konkretiserar ett program eller en policy och utgör en grund för prioritering.

HANDLINGSPLAN

Beskriver konkreta mål och åtgärder.

RIKTLINJER

Säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet vid handläggning och utförande.

Beslutad av Kommunstyrelsen, den xx månad 201X, § XX

Dokumentansvarig på politisk nivå: Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig på tjänstemannanivå:

Kommunledningsförvaltningen, Utvecklings- och hållbarhetsdirektör

Sammanfattning

Strategin *Ett tryggt Örebro fritt från våld* syftar till att stärka, konkretisera och organisera kommunens arbete mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering. Syftet med strategin är att skapa ett samlat och systematiskt arbetssätt där både organisation och uppföljning är tydligt strukturerade, med sex prioriterade fokusområden som vägledning. Den övergripande målsättningen är att Örebro kommun ska vara en trygg och säker kommun för alla. Örebro kommun verkar för att alla, oavsett kön eller könsidentitet, genom hela livet ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig och psykisk integritet. I enlighet med det sjätte nationella jämställdhetspolitiska målet ska mäns våld mot kvinnor inklusive våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering upphöra.

Strategin bygger på två huvuddelar: en tydlig organisation för genomförande och uppföljning samt de fokusområden som ska driva arbetet framåt under strategins giltighetstid. Organisationen för genomförande och uppföljning följer en tvåårscykel och utgår från en aktuell lägesbild, som i sin tur består av tre delar: en kartläggning av de tre våldstyperna, en kartläggning av fokusområdena och deras förutsättningar samt en utvärdering av tidigare åtgärder. Detta arbete genomförs i samverkan med kommunens förvaltningar, civilsamhället och andra relevanta aktörer, och resulterar i en åtgärdsplan som utformas utifrån verksamheternas behov och erfarenheter. De fokusområden som strategin lyfter fram omfattar ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete, förbättrad upptäckt, skydd och stöd till våldsutsatta, förbättrad upptäckt och stöd till våldsutövare, ökad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck, ett stärkt arbete mot sexuell exploatering samt att ett stärkt barnrättsperspektiv.

Strategin är nära knuten till kommunens brottsförebyggande arbete och utgår från ett rättighetsbaserat förhållningssätt där jämställdhet,

barns rättigheter och olika sårbarhetsfaktorer beaktas. För att säkerställa att arbetet håller hög kvalitet och utvecklas över tid, görs en aktualitetsprövning av strategins innehåll två gånger under gällandetiden.

Läsanvisning

Strategin delas upp i tre delar. Först presenteras *inledningen*, därefter *organisation för genomförande och uppföljning* och sist strategins *fokusområden*. *Inledningen* omfattar en övergripande målsättning, syfte, målgrupp och konsekvenser. *Organisation för genomförande och uppföljning* ramar in ett arbetssätt för strategins genomförande. Strategins *fokusområden* beskriver utvecklingsbehoven i Örebro kommuns arbete mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering. Till varje fokusområde lyfts de förutsättningar som behöver finnas på plats för att strategin ska kunna genomföras. Dessa förutsättningar utgör de nödvändiga organisatoriska, strukturella och kunskapsmässiga grunder som krävs för att uppnå fokusområdenas målsättningar.

Tillhörande strategin finns även en *kunskapsöversikt* som bilaga. För en ökad förståelse inför läsningen av strategin kan kunskapsöversikten med fördel läsas först. Kunskapsöversikten beskriver centrala områden för att förstå komplexiteten, centrala frågor samt viktiga begrepp som används i strategin. Centralt för läsningen av strategin är kunskap om jämställdhet, barnrätt, sårbarhetsfaktorer samt det brottsförebyggande arbetet som beskrivs i kunskapsöversikten.

Innehåll

Sammanfattning	3
Läsanvisning	4
Inledning.....	6
Målgrupper	7
Syfte och övergripande målsättning.....	7
<i>Fokusområden.....</i>	<i>8</i>
Konsekvenser av strategin.....	8
Gällandetid	9
Organisation för genomförande och uppföljning	10
Ansvar och ansvarsfördelning	10
Metod	11
Fokusområden	13

Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete	15
Förbättrad upptäckt av våld samt skydd och stöd till våldsutsatta	18
Förbättrad upptäckt, insatser och stöd till våldsutövare	20
Ökad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck	22
Stärkt arbete mot sexuell exploatering.....	24
Ett stärkt barnrättsperspektiv	25

Inledning

Frihet från våld är en mänsklig rättighet. Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering är allvarliga och omfattande samhällsproblem som negativt påverkar levnadsvillkor, livskvalitet och hälsa för de som drabbas.

Våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck inkluderar alla typer av våld som kan förekomma mellan närstående.¹ Det som kännetecknar dessa våldsformer är att den utsatta ofta har en nära relation och starka emotionella band till förövaren, vilket gör det svårare att sätta gränser eller bryta sig loss. Hedersrelaterat våld skiljer sig genom sin kollektiva karaktär där kontrollen av – men inte enbart – flickors och kvinnors sexualitet står i centrum. Kontrollutövningen kan röra sig om allt från vardagliga begränsningar i klädval och socialt umgänge till beslut kring utbildning, giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form kan våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck leda till allvarligt psykiskt och fysiskt våld, inklusive dödligt våld. Sexuell exploatering är ett samlingsbegrepp för olika former av utnyttjande vid sex mot ersättning vilket kan omfatta både barn och vuxna. Den våldsutsatta kan ha en nära relation med våldsutövaren, men ofta är våldsutövaren en okänd gärningsperson. Sexuell exploatering av barn ses alltid som ett övergrepp.²

Örebro kommun utgår från att våld är "varje handling riktad mot en annan person som skadar, smärtar, skrämmar eller kränker, får

---

¹ Närstående avser en relation där det finns ett personligt band, ofta präglad av känslomässig, social eller ekonomisk närhet. För vidare förklaring se Kunskapsöversikten "nära relation".

² Se Kunskapsöversikten, "våld i nära relationer", "Hedersrelaterat våld och förtryck" och "sexuell exploatering".

personen att göra någonting mot sin vilja eller att avstå från att göra någonting personen vill”.³ Våld kan ta sig olika uttryck – fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt, digitalt samt genom försummelse och eftervåld.⁴

Strategin mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering är ett kommunövergripande styrdokument. Strategin bygger på Örebro kommuns program för hållbar utveckling (Vårt hållbara Örebro) och presenterar på ett samlat sätt kommunens övergripande målsättningar och fokusområden för det fortsatta arbetet med att bekämpa våld. Det är avgörande för ett framgångsrikt arbete med de tre våldstyperna att insatser kännetecknas av systematik, kvalitet och långsiktighet. Arbetet för att bekämpa de tre våldstyperna bygger på flera viktiga perspektiv som tillsammans utgör grunden för ett samlat och effektivt arbete. Rättsliga, sociala, ekonomiska, folkhälsorelaterade, barnrättsliga, brottsförebyggande samt jämlikhets- och jämställdhetsperspektiven är alla lika betydelsefulla och ska genomsyra insatser och strategiska val.

Örebro kommun ser våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering som uttryck för den ojämställdhet som förekommer i samhället. Arbetet ska därför utgå från det sjätte nationella jämställdhetspolitiska målet - att *mäns våld mot kvinnor ska upphöra*. Det innebär att alla, oavsett kön, könsidentitet eller ålder, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet och frihet från våld.

---

³ Per Isdal, *Meningen med Våld* (2000).

⁴ Se Kunskapsöversikten, "olika typer av våld".

Målgrupper

Strategins målgrupper kan delas in i en primär och en sekundär målgrupp.

Strategins primära målgrupp är samtliga nämnder och förvaltningar inom Örebro kommun. Dessa har ett gemensamt ansvar att arbeta i enlighet med strategins fokusområden, vilket innebär att aktivt identifiera, förebygga och motverka de tre våldstyperna.

Den sekundära målgruppen för strategin är Örebro kommuns invånare och främst våldsutsatta och våldsutövare. Det är oftast, men inte bara, kvinnor som utsätts för och män som utövar våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering⁵.

Med nära relationer menas exempelvis en partner, ex-partner, förälder, syskon, barn eller barnbarn eller äldre familjemedlem. Utöver våld från närstående omfattar denna plan även motsvarande beteende från en person som den enskilde står i beroendeställning till.⁶ Strategin inkluderar även det kollektiva våld som den drabbade utsätts för vid hedersrelaterat våld och förtryck. Den omfattar också personer som utsätts för och som utövar någon form av sexuell exploatering.⁷ Strategin omfattar alla oavsett kön eller könsidentitet. Målgruppen för det främjande och förebyggande arbetet är utvidgat och inkluderar alla invånare i Örebro kommun.

---

⁵ Socialstyrelsen, "Våld i nära relationer", senast uppdaterad 28 november 2024.

⁶ Se kunskapsöversikten, "nära relation".

⁷ Se kunskapsöversiktens, "sexuell exploatering".

Syfte och övergripande målsättning

Syftet med strategin är att ge en övergripande styrning, enhetlig syn och konkretisering av kommunens arbete mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering. Strategin innehåller prioriterade fokusområden och beskriver arbetssätt som behövs för att nå målen.

Arbetet mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering bidrar till och skapar förutsättningar för att Örebro kommun ska vara en trygg och säker kommun för alla⁸. Örebro kommun verkar för att alla, oavsett kön eller könsidentitet, genom hela livet ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig och psykisk integritet. I enlighet med det sjätte nationella jämställdhetspolitiska målet ska mäns våld mot kvinnor, inklusive våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering, upphöra.

Den övergripande målsättningen bidrar även till att Örebro kommun verkar för uppfyllandet av Agenda 2030. Målsättningen bidrar till måluppfyllelse för mål 5 om *jämställdhet* inklusive mål 5.2 om att *utrota våld mot och utnyttjande av kvinnor och flickor*. Strategin bidrar även till uppfyllandet av Örebro kommuns mål i *Program för hållbar utveckling* för jämställda och jämlika uppväxtvillkor, mänskliga rättigheter samt trygghet och säkerhet.

Fokusområden

För att uppnå den övergripande målsättningen prioriteras följande sex fokusområden⁹:

- *Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete*

---

⁸ För kvinnor, män, flickor och pojkar samt för hbtq-personer, oavsett om och hur man definierar eller uttrycker sin könstillhörighet.

⁹ Läs mer om dessa under avsnittet *Fokusområden*.

- *Förbättrad upptäckt, skydd och stöd till våldsutsatta*
- *Förbättrad upptäckt och stöd till våldsutövare*
- *Ökad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck*
- *Stärkt arbete mot sexuell exploatering*
- *Ett stärkt barnrättsperspektiv*

Konsekvenser av strategin

Genomförandet av Strategi mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering medför flera konsekvenser för Örebro kommuns verksamheter och för dem som vistas i kommunen. Målet med ett stärkt rättighetsperspektiv är att alla våldsutsatta barn och vuxna ska ges ökade möjligheter till ett tryggt liv. Kommunen arbetar utifrån de lagkrav som finns inom området för att stärka skydd och stöd till våldsutsatta samt ge stöd till våldsutövare – ett arbete som utgör en del av kommunens grunduppdrag.

Strategin innebär en ambitionshöjning i hur kommunen organiserar och utvecklar sitt arbete. Denna ambitionshöjning kan bland annat ta sig uttryck i den åtgärdsplan som tas fram vartannat år och som ska förankras i de utvecklingsbehov som identifierats i kommunens verksamheter. Detta kan i sin tur innebära ett ökat behov av insatser – och därmed ökade resursbehov – exempelvis vid utveckling av det förebyggande arbetet, vid implementering av nya stöd- och insatsformer, samt vid införande av nya arbetssätt.

Ekonomiska konsekvenser

De åtgärder som tas fram ska i största möjliga mån integreras i förvaltningarnas ordinarie uppdrag och verksamhet. Finansiering för åtgärder som medför en större ekonomisk kostnad, så som kompetenshöjande insatser eller större projekt, bör bedömas från fall till fall. Dessa åtgärder ska vara väl förankrade hos de berörda

förvaltningarna och dess utvecklingsbehov. Örebro kommun ska i så stor utsträckning som möjligt ansöka om extern finansiering, så som statsbidrag, utifrån de behov som identifierats.

Gällandetid

Från beslut om att dokumentet träder i kraft till och med 2033.

Organisation för genomförande och uppföljning

Strategin anger den övergripande målsättningen, fokusområden samt en gemensam arbetsmetod för Örebro kommuns arbete mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering. Strategin beskriver vad som ska uppnås, men inte i detalj hur arbetet ska genomföras. Det praktiska genomförandet konkretiseras i en åtgärdsplan, som tas fram vartannat år, se *modell 1*.

För att samordna och förstärka insatserna mot de tre våldstyperna tas en gemensam åtgärdsplan fram vartannat år, enligt den metod som beskrivs i strategin. Kommunledningsförvaltningen har det samordnande ansvaret för processen, men alla förvaltningar deltar i att ta fram och genomföra åtgärderna. De åtgärder som tas fram kan innebära såväl kommunövergripande som förvaltningsspecifika åtgärder som kräver samverkan mellan flera aktörer och utgör ett gemensamt ansvar i arbetet med att förverkliga strategin.

Ansvar och ansvarsfördelning

Kommunledningsförvaltningen har det övergripande ansvaret för att:

- Samordna framtagande av lägesbild och åtgärdsplan enligt metoden för genomförande och uppföljning.
- Genomföra aktualitetsprövning av strategin två gånger under strategins giltighetstid.
- Inleda dialog med styrelserna i de kommunägda bolagen för att stödja dem i deras arbete mot de tre våldstyperna.

Samtliga förvaltningar ansvarar för att:

- Samverka vid framtagande av lägesbild och åtgärdsplan enligt metoden för genomförande och uppföljning.
- Genomföra relevanta åtgärder i åtgärdsplanen utifrån verksamhetens ordinarie uppdrag.

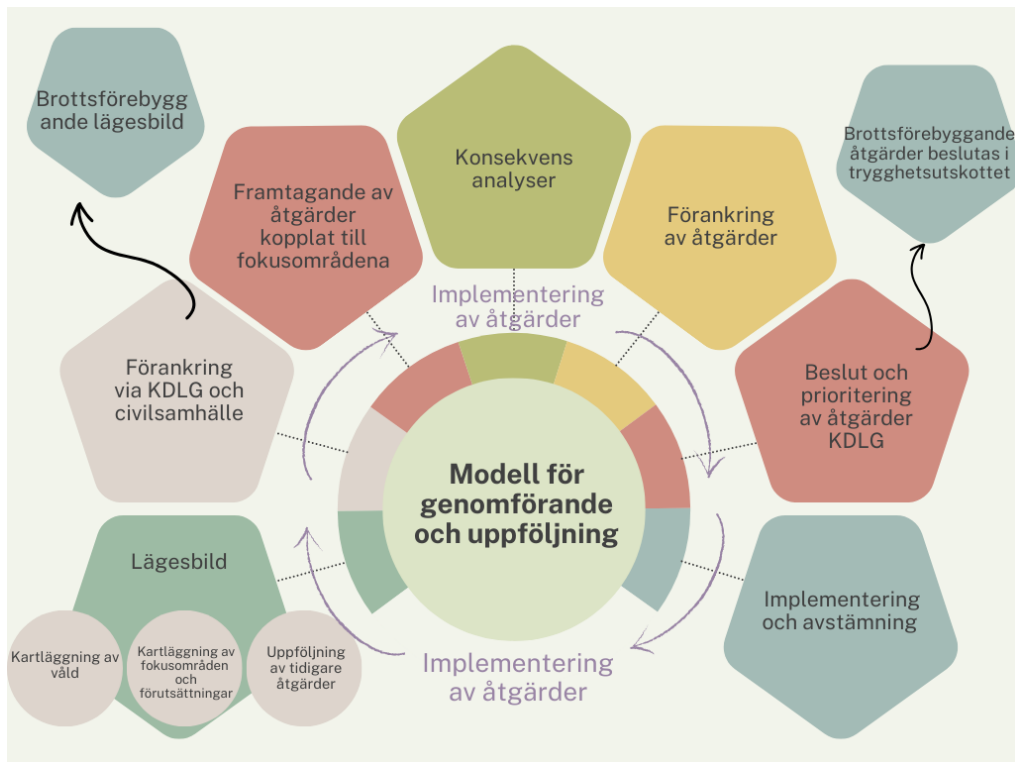
Nämnderna ansvarar för att:

- Implementera strategins fokusområden utifrån sitt uppdrag och i ordinarie verksamhetsplanering.
- Samverka i arbetet med och implementera åtgärderna från den gemensamma åtgärdsplanen.

Metod

Genomförandet och uppföljningen av strategin sker i återkommande tvåårscykler, där en lägesbild samt åtgärdsplan tas fram och tidigare åtgärder följs upp, se *modell 1*.

Modell 1, modell för genomförande och uppföljning.

En ny *lägesbild* ska tas fram vartannat år. Kommunledningsförvaltningen samordnar arbetet med lägesbilden i samverkan med kommunens förvaltningar. I framtagandet av lägesbilden inhämtas även synpunkter från externa parter så som civilsamhällesaktörer, Länsstyren Örebro, Region Örebro Län och Örebro universitet. Lägesbilden består av tre delar:

1. Kartläggning av våld

En kartläggning av förekomsten av våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering inom Örebro kommun som geografiskt område. Särskilt fokus läggs på statistik och annan kvantitativ information om sårbara grupper.

2. Kartläggning av strategins fokusområden och förutsättningar

En översikt av hur kommunens verksamheter arbetar med

strategins sex fokusområden samt vilka förutsättningar som finns i verksamheterna för att målen ska kunna uppfyllas.

3. Uppföljning av tidigare åtgärder

En analys av vilka åtgärder som genomförts, hur de fungerat och vilka effekter de haft.

Lägesbilden förankras sedan hos samtliga förvaltningar via kommundirektörens ledningsgrupp. Delar av innehållet används även i kommunens arbete med att uppfylla lagkravet på kartläggning av brottsförebyggande arbete.

Utifrån lägesbilden tas ett förslag på åtgärder fram – en åtgärdsplan. Åtgärder som tas fram ska vara väl förankrade i och implementeras av förvaltningarna i den ordinarie verksamheten. Åtgärder ska beslutas av kommundirektörens ledningsgrupp. De förvaltningar som har utpekats som ansvariga för åtgärden/åtgärder har även ansvar för att omvandla åtgärden/åtgärder till verksamhetsspecifika mål och insatser. Åtgärder ska baseras på strategins sex fokusområden.

För varje ny åtgärdsplan ska det även göras konsekvensanalyser utifrån ett rättighetsperspektiv så som könskonsekvensanalys och barnkonsekvensanalys.

Alla åtgärder som tas fram utifrån lägesbilden och strategin är viktiga, men de skiljer sig åt i karaktär, omfattning och ansvarsnivå. Vissa åtgärder är mer verksamhetsspecifika och ligger inom ramen för förvaltningarnas ordinarie uppdrag och kräver inget politiskt ställningstagande. Åtgärder på förvaltningsnivå beslutas via kommundirektörens ledningsgrupp, vilket möjliggör snabbare implementering och integrering i det dagliga arbetet. Andra åtgärder rör breda samhällsutmaningar, kräver samverkan mellan flera aktörer och påverkar hela kommunen som geografiskt område. Dessa har ofta en tydlig koppling till det brottsförebyggande arbetet som sker

enligt lag¹⁰ och därför kan dessa åtgärder bli föremål för och förankras politiskt i det brottsförebyggande arbetets struktur. Att göra denna distinktion säkerställer både rätt nivå på beslutsfattandet och en effektiv styrning av gemensamma insatser, samtidigt som det möjliggör handlingskraft i den löpande verksamheten.

Två gånger under strategins gällandetid sker en aktualitetsprövning av strategin i sin helhet. Resultatet av aktualitetsprövningen ska upp för beslut i Kommunstyrelsens trygghetsutskott.

---

¹⁰ Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Fokusområden

För att uppnå Örebro kommuns övergripande mål om att våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering ska upphöra pekar strategin ut sex fokusområden:

- *Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete*
- *Förbättrad upptäckt, skydd och stöd till våldsutsatta*
- *Förbättrad upptäckt och stöd till våldsutövare*
- *Ökad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck*
- *Stärkt arbete mot sexuell exploatering*
- *Ett stärkt barnrättsperspektiv*

Fokusområdena är de övergripande prioriterade områdena under strategins gällandetid. Fokusområdena identifierar målsättningar, ger struktur i arbetet och ligger till grund för framtagande av åtgärder och uppföljning. Till varje fokusområde tillkommer *förutsättningar*. Förutsättningarna visar på vad som bör finnas på plats för att uppnå målsättningen för de olika fokusområdena - alltså vad som behöver vara uppfyllt för att genomföra strategin.

Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete

Målbild

Örebro kommun bedriver ett långsiktigt och samordnat främjande och förebyggande arbete mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld

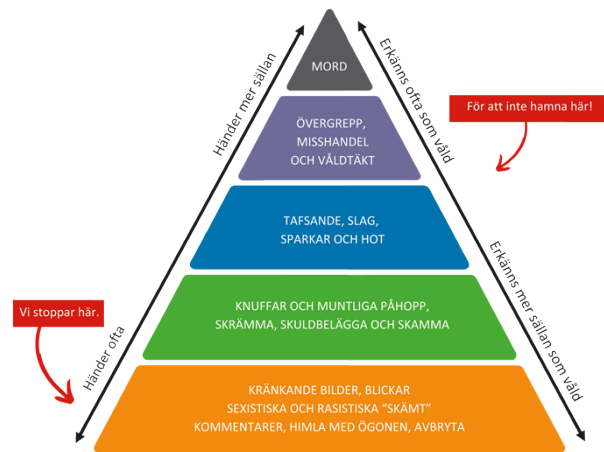
För att motverka våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering krävs ett utökat, långsiktigt och verkningsfullt främjande och förebyggande arbete. Trots att de tre våldstyperna kan ta sig olika uttryck, har de många gemensamma nämnare – både vad gäller bakomliggande faktorer och konsekvenser. Drivkrafter som kontroll, makt, normer kring sexualitet och kön samt mäns våld mot kvinnor är ofta återkommande faktorer. Främjande och förebyggande arbete handlar om att arbeta med attityder, normer och värderingar, erbjuda tidiga insatser till barn och unga, stärka samverkan mellan aktörer och öka kunskapen hos yrkesverksamma. Det förebyggande arbetet kan även handla om att motverka att grövre eller i värsta fall dödligt¹¹ våld utövas.

För att förstå och motverka våldets olika uttryck arbetar Örebro kommun utifrån *våldspyramiden*, se *modell 2*, en modell som visar hur destruktiva "mindre allvarliga" - beteenden och attityder kan skapa grogrund för grövre våld. Pyramiden tydliggör att, till exempel, sexuella trakasserier, kränkningar och normalisering av sexistiska skämt bidrar till att möjliggöra allvarligare våld som övergrepp, misshandel och dödligt våld. Ur ett främjande perspektiv innebär det

---

¹¹ Den vanligaste formen av dödligt våld i nära relationer i Sverige är manliga förövares dödliga partnervåld mot kvinnor. Läs mer i Kunskapsöversikten, *Olika typer av våld*.

att vi behöver arbeta för ökad jämställdhet, och ur ett förebyggande perspektiv innebär det att vi måste agera tidigt på de beteenden som utgör grunden i våldspyramiden.

Modell 2, Våldspyramiden¹²

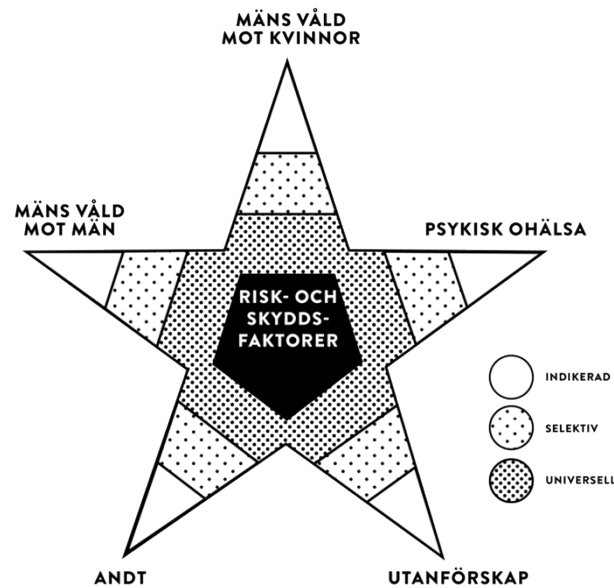
Våldspyramiden är en spets i en större helhet, se modell 3. Det förebyggande arbetet i Örebro kommun omfattar flera nivåer – *universell*¹³, *selektiv*¹⁴ och *indikerad*¹⁵ *prevention* – och bygger både på *social prevention* (att påverka normer och beteenden) och *situationell prevention* (att förändra riskmiljöer och sammanhang).

¹² Illustration av Ljusdals kommun

¹³ Insatser riktade till alla.

¹⁴ Insatser riktade till riskgrupper.

¹⁵ Insatser riktade till redan drabbade.

Modell 3, Preventionstjärnan.¹⁶

Det främjande och förebyggande arbetet kan kopplas samman till andra närliggande problemutfall och ha gemensamma risk- och skyddsfaktorer. Många insatser på universell nivå kan därför påverka flera problemutfall.

Att förstå våldets konsekvenser är avgörande. Erfarenheter av våld påverkar ofta individen hela livet – och de skapar också stora samhällskostnader, vilket kan undvikas genom ett verkningsfullt förebyggande arbete. Genom att motverka de strukturer och attityder som möjliggör våld, skapas förutsättningar för träffsäkra och förebyggande insatser.

Förutsättningar

- *Systematiskt och långsiktigt våldsförebyggande arbete med pojkar och unga män*

Det är en förutsättning att det bedrivs kontinuerliga, målgruppsanpassade våldsförebyggande insatser riktade till

¹⁶ Jämställdhetsmyndigheten, *Fördjupning, Preventionstjärnan*

pojkar och unga män, med syfte att påverka attityder, normer och beteenden kopplade våld.

- *Kvalitetsutveckling av det förebyggande arbetet*
Det pågår ett aktivt och strukturerat arbete med att kvalitetssäkra och vidareutveckla det våldsförebyggande arbetet, baserat på uppföljning, utvärdering och forskning.
- *Kunskapsbaserat och tillgängligt förebyggande arbete*
Det förebyggande arbetet bedrivs kunskapsbaserat, tillgängligt och med fokus på tidiga insatser, för att nå ut brett till barn, unga och vuxna i olika livssituationer.
- *Jämställdhet och normkritisk förståelse*
Det våldsförebyggande arbetet vilar på en förståelse för sambanden mellan maskulinitetsnormer, maktstrukturer samt våldets mekanismer och konsekvenser, där jämställdhetsarbetet utgör en central del.
- *Fokus på jämlika och jämställda levnadsvillkor*
För att förebygga våld krävs att Örebro kommun arbetar för att motverka ojämlikhet och främja jämlika och jämställda levnadsvillkor, särskilt sårbara grupper.
- *Strukturerad och samordnad samverkan*
Det är en förutsättning att det finns en tydlig och strukturerad samverkan inom och mellan kommunens olika verksamheter samt med externa aktörer.
- *Uppföljning genom delaktighet och analys*
En förutsättning är att uppföljning och revidering av strategins insatser sker genom regelbundna nulägesanalyser och

åtgärdsplaner som utformas med delaktighet från de målgrupper som påverkas av arbetet.

Förbättrad upptäckt av våld samt skydd och stöd till våldsutsatta

Målbild

Örebro kommun arbetar för att alla som utsätts för våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck eller sexuell exploatering, får såväl

Mäns våld mot kvinnor är ett av de yttersta uttrycken för ett ojämställt samhälle och används som paraplybegrepp för olika uttryck för mäns våld. I nära relationer är våldet ofta könat, där män i högre utsträckning utsätter kvinnor för sexuellt och grovt våld. Mäns våld omfattar även mäns och pojkars och hbtqi-personers utsatthet för våld från närstående. Våldsutsatta kan definieras som "barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående".¹⁷ En person som varit utsatt för systematiskt våld under en längre tid har ofta behov av olika former av stöd och hjälp för att komma från våldet och bearbeta det som har hänt. Inom Örebro kommun arbetar över 13 000 medarbetare. Det är viktigt att alla anställda inklusive chefer inom kommunen är utbildade för att kunna känna igen tecken på våld och veta hur de ska fråga om våldsutsatthet. Genom att ha denna kunskap kan anställda upptäcka våldsutsatta individer och erbjuda hjälp. Arbetsplatsen har en avgörande roll för att upptäcka våldsutsatthet bland medarbetare. Det är viktigt att chefer har kunskap och förutsättningar att ställa frågor till anställda om våldsutsatthet och att hantera den information som kan framkomma.

---

¹⁷ Socialstyrelsen, (2022), *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39)*. s. 2.

För den som är utsatt för våld i en nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck eller sexuell exploatering kan det finnas många hindrande faktorer som gör att personen inte berättar om sin utsatthet och söker hjälp. Genom att ha låga trösklar för stöd och hjälp, det vill säga att göra hjälpen lättillgänglig, minskas barriärerna för att personer ska våga söka stöd. Olika grupper har olika stödbehov och förutsättningar att ta emot hjälp. En person kan också ingå i flera olika sårbara grupper samtidigt och ha olika typer av utsatthet. Därför behöver stödformer som kan anpassas till olika individers förutsättningar och förmågor finnas. I utvecklingsarbetet och vid insatser och stöd bör beaktas den särskilda utsatthet eller sårbarhet som våldsutsatta kan ha på grund av bland annat ekonomisk situation, funktionsnedsättning, hedersrelaterad kontext, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, missbruk och beroende, sexuell läggning, tillhörighet till en nationell minoritet, utländsk bakgrund, eller ålder.¹⁸

Våld kan ta sig olika uttryck – fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt, digitalt samt genom försummelse.¹⁹ Genom att använda sig av beprövade metoder för att hantera och stödja våldsutsatta personer säkerställs att de insatser som görs är effektiva och baserade på forskningsbaserad kunskap. Det innebär också att kommunen aktivt bidrar till utvecklingen av dessa metoder, vilket gör att insatserna ständigt förbättras och anpassas för att möta de verkliga behoven hos våldsutsatta individer.

De angivna förutsättningarna är viktiga för att kommunen ska kunna erbjuda ett omfattande och effektivt stöd till personer som utsätts för våld.

---

¹⁸ Socialstyrelsen, (2022), *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39)*. s. 4. Se även Kunskapsöversikten om "Sårbarhetsfaktorer".

¹⁹ Kunskapsöversikten - *Olika typer av våld*.

Förutsättningar

- *Kompetens hos medarbetare och chefer att upptäcka och agera vid våldsutsatthet*
Medarbetare och chefer inom Örebro kommun har tillräcklig kunskap för att kunna identifiera tecken på våldsutsatthet samt omhänderta sådan information på ett professionellt och tryggt sätt.
- *Strukturella möjligheter till lättillgängligt stöd*
Organisatoriska och strukturella möjligheter är på plats inom Örebro kommun för att erbjuda insatser som är lättillgängliga, flexibla och snabbt kan möta våldsutsattas behov
- *Kapacitet för att tillhandahålla tydlig och motiverande information*
Resurser och samordning finns för att ta fram, sprida och hålla uppdaterad information som är tydlig, lättillgänglig och motiverande för personer som lever i en våldsutsatt situation.
- *Kvalitetssäkrade för individanpassning utifrån sårbarhetsfaktorer*
Kunskap, rutiner och systemstöd möjliggör att stödinsatser anpassas efter individens sårbarhetsfaktorer såsom kön, ålder, funktionsvariation, psykisk ohälsa eller beroendeproblematik.
- *Tillgång till och utveckling av beprövade metoder*
Kommunen använder beprövade och evidensbaserade metoder i arbetet med våldsutsatta, samt deltar i utvecklingen av sådana metoder i samverkan med relevanta aktörer.

Förbättrad upptäckt, insatser och stöd till våldsutövare

Målbild

Örebro kommun arbetar för att de som utövar våld och förtryck hålls ansvariga för sina handlingar och att våldet ska upphöra.

Mäns våld mot kvinnor och flickor är ett av de yttersta uttrycken för ett ojämställt samhälle och används som paraplybegrepp för olika uttryck för mäns våld. I nära relationer är våldet oftast könat, där män i högre utsträckning utsätter kvinnor för sexuellt och grovt våld i nära relation. Mäns våld omfattar även mäns, pojkars och hbtqi-personers utsatthet för våld från närstående. Våldsutövare kan definieras som "barn och vuxna som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp".²⁰

Det är alltid den som använder våld som bär det fulla ansvaret för sitt beteende, och det är viktigt att detta budskap är tydligt för både samhället och individen. För de som inte förmår eller inte är villiga att ta ansvar för sitt våldsamma beteende krävs att samhället agerar med tydligt ansvarstagande och insatser. Kommunen har en särskilt viktig roll, både som myndighetsutövare och arbetsgivare, i arbetet med att förebygga våld.

---

²⁰ Socialstyrelsen, (2022), *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39)*. s. 2.

De senaste åren har arbetet med våldsutövare stärkts.²¹ Det innebär att även om skydd och stöd till våldsutsatta är av central betydelse, krävs det också ett stärkt arbete för att långsiktigt förebygga och minska våldet. Ett effektivt våldsförebyggande arbete måste innefatta riktade insatser mot våldsutövare. Ett viktigt steg i denna riktning är att stärka motiveringsarbetet med misstänkta eller identifierade våldsutövare. Att erbjuda våldsutövare rätt typ av stöd, rådgivning och behandling är inte bara en fråga om att förhindra att våldet upprepas. Det handlar också om att bryta den cykel av aggression och maktmissbruk som många våldsutövare själva har vuxit upp med eller på andra sätt blivit formade av.

Våldsutövande i nära relation påverkar flera delar av livet. Föräldraförmåga, barnets perspektiv samt boendefrågan är några exempel. När en förälder utsätter den andre för olika former av våld i nära relation, påverkas bådas föräldraförmåga. Våldsutövare kan behöva extra stöd, ibland under lång tid, för att klara av sitt föräldraskap. Barns rätt till skydd, stöd och behandling och ett stärkt barnrättsperspektiv är en högt prioriterad fråga även i arbetet med våldsutövare, inklusive i fall där våldsutövaren gör eller riskerar att göra sig skyldig till barnfridsbrott.²² Socialstyrelsen tydliggör att även boendet ska vara en prioriterad fråga i arbetet med våldsutövare.²³ Det handlar bland annat om att förövarnas bostadssituation

---

²¹ Proposition 2020/21:163, *Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relationer och om barnfridsbrott* (2021). Socialstyrelsen, *Verka för att våldet ska upphöra: Socialnämndens ansvar för personer som utövar våld i nära relationer* (2021).

²² Vid gemensam vårdnad och när oenighet råder har socialnämnden möjlighet att säkerställa att barnet får sina rättigheter tillgodosedda (Föräldrabalken 6 kap § 13a). Den nya socialtjänstlagen stärker även den barnrättsperspektivet. År 2025 stärktes barnrättsperspektivet i Föräldrabalken ytterligare, vilket innebär att umgänge med en förälder som utövar våld nu kan bedömas av domstol utifrån vad som är bäst för barnet (Föräldrabalken 6 kap § 2a).

²³ Kunskapsöversikten - *Boende*.

inkluderas i boendefrågan, där möjligheten till temporärt boende för förövaren är en viktig aspekt.

Det är viktigt att alla anställda inklusive chefer inom kommunen är utbildade för att kunna känna igen tecken på våld och veta hur de ska fråga om våldsutövande. Genom att ha denna kunskap kan anställda upptäcka våldsutövande individer och erbjuda hjälp. Arbetsplatsen har också en avgörande roll för att upptäcka våldsutövande bland medarbetare. Det är viktigt att chefer har kunskap om och förutsättningar att ställa frågor till anställda om våldsutövande och att hantera den information som kan framkomma.

Förutsättningar

- *Tillgång till behovsanpassat stöd för våldsutövare*

Det behöver finnas lättillgängligt och behovsanpassat stöd för våldsutövare, vilket gör det möjligt att förebygga upprepat våld och bryta våldsmönster. En etablerad stödmottagning för våldsutövare utgör en nödvändig förutsättning för att kunna erbjuda samordnat stöd och behandling.

- *Möjlighet att våldsutövare flyttar från gemensam bostad*

Praktiska förutsättningar finns för att våldsutövaren ska kunna vara den som lämnar den gemensamma bostaden, när detta är möjligt ur skydds- och säkerhetssynpunkt.

- *Kompetens hos medarbetare och chefer att upptäcka och agera vid våldsutövande*

Chefer och medarbetare inom Örebro kommun har kompetens för att kunna identifiera och upptäcka våldsutövare eller personer som riskerar att utöva våld mot en partner eller närstående samt omhänderta sådan information på ett professionellt och tryggt sätt. Det omfattar både arbetsplatsens roll att upptäcka våld bland anställda såväl

som vid möte med och insatser till invånare.

- *Användning och utveckling av beprövade metoder*

Det är en förutsättning att Örebro kommun använder sig av beprövade metoder i stöd- och behandlingsinsatser för våldsutövare, samt att kommunen aktivt bidrar till vidareutveckling av dessa metoder.

- *Tvärsektoriell samverkan*

Effektivt arbete med att upptäcka och ge insatser till våldsutövare förutsätter en välfungerande intern och extern samverkan mellan relevanta aktörer och verksamheter.

Ökad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck

Målbild

Rätten att själv få bestämma hur man vill leva sitt liv ska vara en självklarhet för alla. Örebro kommun arbetar för att alla medarbetare ska ha tillräcklig kunskap för att kunna möta och

Hedersrelaterat våld och förtryck är en form av kontroll och bestraffning som utövas av en eller flera personer för att tvinga en närstående att följa specifika normer och förväntningar kopplade till kön, sexualitet och beteende. Det kan ta sig uttryck på många sätt, och många av dessa uttryck liknar dem vi ser vid våld i nära relationer. De särskilda uttrycken för hedersrelaterat våld inkluderar bland annat könsstympning, barnäktenskap och tvångsgifte. I vissa fall kan personer, både vuxna och barn, tas ut ur landet för att tvingas gifta sig eller "uppfostras" enligt familjens normer. Dessa handlingar syftar till att tysta individens rätt att fatta egna beslut om sitt liv och sin

kropp, och de innebär ofta en långvarig psykisk och fysisk påverkan på offren.”.²⁴

För att fler personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck ska få tillgång till rätt stödinsatser behöver hela Örebro kommun ha en stärkt och samordnad kunskap i frågan. Det är avgörande att alla berörda verksamheter, såsom skola, socialtjänst, vård och omsorg, kultur- och fritid samt andra relevanta aktörer, höjer sin kunskapsnivå för att både förebygga hedersrelaterat våld och förtryck och kunna ge rätt stöd.

Förutsättningarna för att ha fungerande stödverksamheter för våldsutsatta och våldsutövare omfattas av de två tidigare fokusområdena. Samtidigt är det viktigt att säkerställa att stödverksamheterna har grundläggande såväl som fördjupad kunskap om de våldsuttryck som är kopplade specifikt till hedersrelaterat våld och förtryck.

Förutsättningar

- *Kompetens att identifiera och hantera utsatthet och utövande av hedersrelaterat våld*

För att kunna vidta relevanta åtgärder och ge anpassat stöd och insatser har medarbetare inom Örebro kommun kompetens att identifiera utsatthet och utövande av hedersrelaterat våld och förtryck, och kan särskilja det från andra våldsformer.

- *Kunskapsbaserade och utvecklade metoder*

Det är en förutsättning att medarbetare inom Örebro kommun har kunskap om och använder sig av beprövade metoder och

---

²⁴ Kunskapsöversikten - *Hedersrelaterat våld och förtryck*.

arbetssätt för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, samt aktivt deltar i utvecklingen av dessa i samverkan med relevanta aktörer.

- *Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck riktade till barn och unga*

En viktig förutsättning är att det finns särskilt anpassade insatser för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck där barn och unga är utsatta, med särskild hänsyn till våldets komplexitet samt barnens sårbarhet och behov av skydd och stöd.

Stärkt arbete mot sexuell exploatering

Målbild

Alla har rätt att bestämma över sitt liv och sin kropp. Örebro kommun arbetar aktivt med att förebygga efterfrågan på sexuell exploatering.

Sexuell exploatering omfattar olika former av utnyttjande av en persons sårbarhet, av makt, tillit eller beroendeställning för sexuella ändamål. Det kan innefatta prostitution och människohandel för sexuella ändamål, pornografi, sexuella övergrepp och sexuell exploatering av barn eller barnpornografibrott. Våldet är ofta könsrelaterat och drabbar särskilt sårbara grupper så som hbtqi-personer, personer med funktionsnedsättning, personer som lever i missbruks- och beroendeproblematik, unga kvinnor och män på

institution, kvinnor på anstalt, barn och unga med komplexa livssituationer och ensamkommande barn.²⁵

Det är enligt den svenska *Sexköpslagen* straffbart att köpa sexuella tjänster, men inte att sälja. Det innebär att ansvaret ligger på förövaren, och inte hos den utsatta.

Förutsättningar

- *Tillgång till stöd och skydd för personer som utsätts för sexuell exploatering*

Det är en förutsättning att det finns tillgänglig och målgruppsanpassad information, stödinsatser och skydd för personer som utsätts för sexuell exploatering.

- *Motverka efterfrågan och tillgång till information och stöd till personer som vill sluta köpa sexuella tjänster*

Kommunen arbetar med att motverka efterfrågan på köp av sexuella tjänster både för de som köpt och de som riskerar att köpa sexuella tjänster. Det är en förutsättning att kommunen erbjuder tillgång till information och stöd riktat till personer som vill förändra sitt beteende och sluta köpa sexuella tjänster.

- *Användning och utveckling av specifika metoder*

Örebro kommun använder beprövade och ändamålsenliga metoder specifikt anpassade för arbetet mot sexuell exploatering, samt bidrar till utvecklingen av dessa i samverkan med andra aktörer.

---

²⁵ Regeringen. (2018). *Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål*.

Ett stärkt barnrättsperspektiv

Målbild

Alla barn och unga har rätt till en uppväxt fri från våld, förtryck och kränkningar. I Örebro kommun ska alla yrkesverksamma som möter barn ha

Alla barn har rätt till en uppväxt fri från våld. Här omfattas barn som bevittnat våld (barnfridsbrottet), barn som själva är direkt utsatta för eller som själva utövar våld. Barns utsatthet för våld får livslånga konsekvenser, och att förebygga, upptäcka och bekämpa våld mot barn och unga är därför prioriterat i Örebro kommun. Barnets bästa ska alltid beaktas.

Barn som utsätts för våld har högre risk att utsättas för våld i framtiden, att själva utöva våld samt att hamna i kriminalitet.²⁶ Barn som utsätts eller utsätter andra i familjen för hedersrelaterat våld och förtryck är en sårbar grupp där flickor är särskilt utsatta.²⁷ Våld i ungas parrelationer och pojkars våld mot flickor skiljer sig ofta från våld i vuxna relationer. Våldet utövas oftare via digitala medier, och cybervåld är en integrerad del av våld i ungas nära relationer. De digitala dimensionerna av våld utgör ett brett spektrum som bland annat omfattar sexuella trakasserier, stalking, psykiskt våld, kontaktförsök med barn under 18 år i sexuellt syfte via internet och utnyttjande av barn för sexuell exploatering. Åtgärderna mot de digitala dimensionerna av våld syftar till att ta ett helhetsgrepp för att

---

²⁶ Kunskapsöversikten - *barn som utsätts för våld*.

²⁷ Socialstyrelsen. (2021). *Att möta barn som kan vara utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck – Till dig som arbetar inom hälso- och sjukvården*. Socialstyrelsen.

bättre kunna motverka och förebygga de olika aspekterna av våldet, som i stor utsträckning drabbar barn och unga.

Förutsättningar

- *Kunskap och arbetssätt i verksamheter som möter barn och unga*

Det är en förutsättning att verksamheter inom Örebro kommun som möter barn och unga har kunskap om och tillgång till arbetssätt för att arbeta våldsförebyggande, samt för att kunna hantera barns och ungas våldsutsatthet – inklusive pojkars våld mot flickor och den digitala dimensionen av våld.

- *Barnets bästa i fokus vid alla åtgärder som rör barn*

Det krävs att Örebro kommun konsekvent beaktar vad som bedöms vara barnets bästa i alla åtgärder och beslut som rör barn, i enlighet med barnkonventionen.

- *Beprövade och utvecklade metoder i arbetet mot våld mot barn*

Det är en förutsättning att Örebro kommun använder sig av beprövade metoder och arbetssätt för att förebygga, upptäcka och agera mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering där barn är involverade, samt aktivt deltar i utvecklingen av dessa.

Kunskapsöversikt

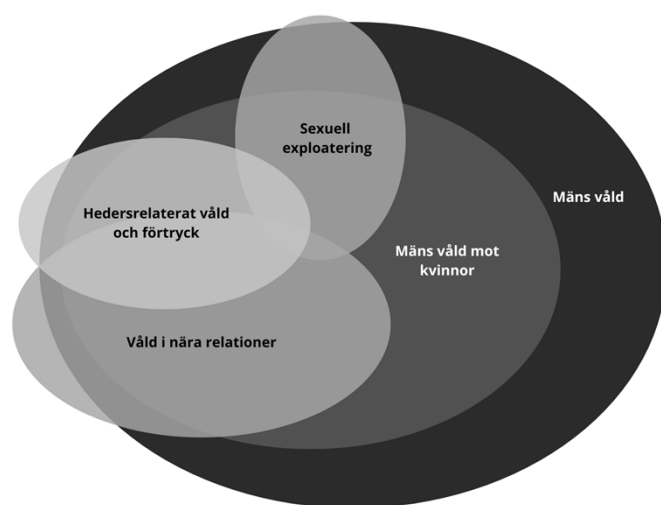
Innehållsförteckning

Mäns våld mot kvinnor inklusive våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering.....	1
Våld i nära relationer	2
Hedersrelaterat våld och förtryck	2
Sexuell exploatering.....	4
Rättighetsbaserat förhållningssätt	5
Jämställdhetsperspektiv.....	6
Barnrättsperspektiv.....	7
Brottsförebyggande arbete	9
Främjande och förebyggande arbete	9
Sårbarhetsfaktorer	10
Orsaker till våld.....	16
Olika typer av våld.....	16
Arbetsplatser.....	18
Boende	18
Våldets kostnader	19
Lagstöd samt internationella överenskommelser.....	20
Referenser	22

Mäns våld mot kvinnor inklusive våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering

Utgångspunkten i arbetet mot våld är att se de olika uttrycken av våld och förtryck som förekommer som variationer av en sammanhållen kedja av händelser eller som en process. Mäns våld mot kvinnor är

Figur 1 SOU 2015:55, s 51. med tillägg av cirkel för Sexuell exploatering.

ett av de yttersta uttrycken för ojämställdhet. Våldet drabbar alltså individer i olika grad beroende på kön, men även andra sårbarhetsfaktorer har avgörande betydelse för sannolikheten och konsekvenserna av våldet. Det större paraplyet i illustrationen ovan, *mäns våld*, syftar till att beskriva det våld som män står för. Detta våld innefattar både mäns våld mot andra män och *mäns våld mot kvinnor*.

Figuren visar att en större del av våldet i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering utförs av män. Figuren illustrerar även att det våld som män utövar mot kvinnor är en del av det våld som män använder i olika sammanhang, inklusive det de riktar mot andra män i offentliga miljöer. Som synes i figuren

är *våld i nära relationer* en del av det könsbaserade våldet.²⁸ Illustrationen visar att *våld i nära relationer* till största delen utövas av män. Det är dock viktigt att synliggöra den del av våldet i nära relationer som faller utanför den cirkeln, nämligen den där kvinnor eller ickebinära utsätter andra för våld i nära relationer. Detta sker både i heterosexuella och i hbtqi-relationer. I figuren ingår också de delar av hedersrelaterat våld och förtryck som inte ingår i våld i nära relationer, då våldet utövas av ett kollektiv – både män och kvinnor – och inte av en enskild partner. I denna modell har också en cirkel för sexuell exploatering lagts till. Detta för att synliggöra delar av våld som till stor del utförs av en okänd gärningsman, men som också har en stark koppling till *våld i nära relationer* och *hedersrelaterat våld och förtryck*, som grooming,²⁹ prostitution och människohandel för sexuella ändamål och barnäktenskapsbrott.

Andra typer av våld är våldtäkt och sexuella övergrepp av flickor och kvinnor av en okänd gärningsman, arbetsplatsrelaterat våld och sexuella trakasserier. Dessa övergrepp omfattas av det sjätte nationella jämställdhetspolitiska målet om att *mäns våld mot kvinnor ska upphöra*, men ingår inte i denna strategi. Däremot är det viktigt att förstå att det våldsförebyggande arbete som denna strategi lyfter fram även bidrar till att minska dessa våldstyper.

Våld i nära relationer

---

²⁸ Könsbaserat våld är ett sätt att förklara hur dessa olika företeelser är kopplat till våra könsidentiteter. Beroende på ens könstillhörighet så är sannolikheten olika stor att bli offer eller förövare.

²⁹ Grooming är ett begrepp som innebär att någon tar kontakt med andra för att längre fram begå övergrepp. I de flesta fall handlar det om män som söker kontakt med unga flickor. Kontakter tas oftast på chatforum eller via sociala medier.

Kommunerna har ett ansvar att arbeta med våldsutsatta, framför allt kvinnor och barn.³⁰ Våld i nära relationer har ofta sin grund i kön, makt, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa. Våld i nära relationer (VINR) inkluderar alla typer av våld som kan förekomma mellan närstående. Det kan vara såväl heterosexuella som hbtqi-relationer, syskon- och andra familje- och släktkonstellationer. Kännetecknande är att den utsatta har en nära relation till och ofta starka emotionella band till förövaren. Det försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. Våldet sker ofta inomhus i offrets egen bostad och ökar i allvar och intensitet ju längre relationen pågår. Statistik från BRÅ visar att den vanligaste formen av våld i nära relationer utövas av en man mot en kvinna som han har eller har haft en relation med.³¹

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck (HVF) kan ta sig uttryck på många olika sätt. Regeringen har beskrivit det så här: "*Hedersrelaterat våld och förtryck utmärks bl.a. av att flera, främst närstående, personer kan utöva och sanktionera kontroll och våld mot en eller flera kvinnor*

---

³⁰ Sexköpslagen (Lag 1998:408 om förbud mot köp av sexuella tjänster - Brottsbalk 6 kap § 11-12); Socialtjänstlag (2001:453); Diskrimineringslag (2008:567); Socialstyrelsen *Våld i nära relationer- Föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen*, (SOSFS 2014:4); *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga* SOU 2014:49; *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck* SOU 2015:55; *Mål och myndighet- en effektiv styrning av jämställdhetspolitiken* SOU 2015:86; Samtyckeslagen 2018 (Brottsbalk 6 kap § 1); Regeringens proposition 2024/25:89 - En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter; Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete; Stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende (Prop. 2023/24:31); Lag om placering av barn i skyddat boende (2024:79); Föräldrabalk (revideringar 2025). Se mer information om lagar, överenskommelser och andra styrande dokument i Kunskapsöversikten.

³¹ BRÅ (2014).

och flickor. Föreställningen om heder bygger på starkt patriarkala och heteronormativa ideal och kan även motivera våld och förtryck av unga män och pojkar, särskilt hbtq-personer.”³²

HVF har flera beröringspunkter med mäns våld mot kvinnor (MVK) och våld i nära relationer (VINR), särskilt vad gäller orsaker kopplade till kön, makt, sexualitet och kulturellt formade föreställningar om dessa. Det finns likheter i våldets uttryck – det sker ofta i nära relationer och den utsatta är många gånger beroende av, och känslomässigt bunden till, förövaren eller förövarna. Däremot kräver arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck ofta andra metoder och angreppssätt än det arbete som riktar sig mot våld i nära relationer.

Ett av HVF:s mest utmärkande drag är dess kollektiva karaktär. Våldet och kontrollen utövas eller sanktioneras inte sällan av flera personer – exempelvis föräldrar, syskon, släktingar eller andra inom samma sociala eller kulturella gemenskap. Centralt i hederskontexten är föreställningen om att individens handlingar påverkar hela familjens eller släktens anseende. Därmed anses individens rättigheter vara underordnade kollektivet, och avvikande beteende ses som ett hot mot familjens heder.

Kontrollen utgår ofta från starkt patriarkala och heteronormativa föreställningar. Särskilt fokus ligger på att kontrollera flickors och kvinnors sexualitet, där valet av partner inte betraktas som ett personligt beslut, utan som en familjeangelägenhet. Denna kontroll kan ta sig uttryck i allt från vardagliga begränsningar – såsom klädval, rörelsefrihet och val av umgänge – till livsavgörande beslut rörande utbildning, arbete, giftermål, skilsmässa och oskuldsnormer. I sin

---

³² Regeringens skrivelse 2016/17:10. *Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid* s. 35.

mest extrema form kan hedersrelaterat förtryck leda till hot, fysiskt våld och även dödligt våld.

Det är viktigt att poängtera att även pojkar och män kan vara utsatta för hedersrelaterat våld, särskilt om de vägrar delta i kontrollen av kvinnliga familjemedlemmar eller om de själva avviker från normer kring kön och sexualitet. Hbtqi-personer löper en särskilt stor risk att utsättas på grund av att deras könsidentitet eller sexuella läggning inte accepteras inom hederskontexten. I vissa fall är en och samma person både utsatt och medverkande, exempelvis när unga män pressas att kontrollera sina systrar.

Ytterligare uttryck för HVF är barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor. Gränsdragningen mellan offer och förövare kan vara svårare att göra eftersom förövaren kan tvingas till att utföra handlingar mot dennes vilja.³³

Vi vet också att förekomsten av barn- och tvångsäktenskap är mycket hög världen över. Cirka 700 miljoner av dagens vuxna kvinnor i världen giftes bort som barn. Mer än en tredjedel av dessa var yngre än 15 år vid tidpunkten för äktenskapet.³⁴ Enligt statistik från UNICEF har fler än 200 miljoner kvinnor och flickor världen över utsatts för könsstympning – varav över 40 miljoner var under 15 år. Socialstyrelsen uppskattar att cirka 68 000 flickor och kvinnor i Sverige kan ha utsatts för någon form av könsstympning, och att mellan 13 000 och 23 000 flickor i Sverige riskerar att utsättas.³⁵ Sedan den 1 juni 2022 finns ett särskilt brott för hedersförtryck. Det innebär att det numera är straffbart att utöva hedersförtryck, samt att

---

³³ Jämställdhetsmyndigheten. (2025). *Vad är hedersrelaterat våld och förtryck?*

³⁴ Jämställdhetsmyndigheten. (2025). *Barnäktenskap och tvångsäktenskap.*

³⁵ Jämställdhetsmyndigheten. (2025). *Könsstympning av flickor och kvinnor.*

Socialstyrelsen. (2023). *Uppskattning av antalet kvinnor och flickor i Sverige 2021 som kan ha varit utsatta eller riskerar att utsättas för könsstympning.*

möjligheterna att kartlägga och föra statistik har förbättrats.³⁶ Trots att det nu finns specifika brottskoder för hedersrelaterat våld och förtryck, är det fortfarande svårt att skapa en heltäckande bild av dess omfattning. Det saknas övergripande nationell statistik som ger en helhetsbild av utsattheten. De kartläggningar som finns idag bidrar dock med viktig kunskap inom området. Att undersökningarna inte kan jämföras beror på att de fokuserar på olika uttrycksformer av hedersrelaterat våld och förtryck.³⁷

Erfarenheter pekar på att det krävs särskilda insatser för att nå och hjälpa personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Den 1 oktober 2022 inrättades Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet är att blanda annat utveckla stöd, metoder och arbetssätt till kommuner och regioner för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.³⁸

Sexuell exploatering

Sexuell exploatering har flera beröringspunkter med mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck och är ett allvarligt hot mot jämställdhet mellan könen.³⁹ Sexuell exploatering sker bland annat på gatan, men framför allt via lägenhetsbordeller, thaimassagesalonger och på internet. I denna kunskapsöversikt används sexuell exploatering som samlingsbegrepp för olika former av utnyttjande vid sex mot ersättning. Bland annat:

Köp av sexuella tjänster

---

³⁶ Brottsförebyggande rådet (BRÅ). (2025). *Hedersrelaterat våld och förtryck*.

³⁷ Nationellt Centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. (2024). *Omfattning av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige*.

³⁸ Nationellt Centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. (2025). *Vårt uppdrag*.

³⁹ Regeringen. (2018). *Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål*.

1999 var Sverige det första landet i världen att kriminalisera köp av sexuella tjänster, den så kallade *Sexköpslagen*.⁴⁰ Lagen innebär att det i Sverige är straffbart att köpa sexuella tjänster, men inte att sälja. Det är också olagligt att främja köp av sexuella tjänster, så kallat koppleri. Även de som har nyttjanderätt och upplåter en lägenhet kan göra sig skyldiga till koppleri om de vid vetskap om att brott pågår inte gör vad som skäligen kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra.

2018 kom en stärkt sexualbrottslagstiftning⁴¹ där sex behöver bygga på samtycke och frivillighet. Samtycke innebär att sex ska ske av fri vilja.

Människohandel och människoexploatering för sexuella ändamål

Sexuell exploatering omfattar även människohandel och människoexploatering för sexuella ändamål (Brottsbalken 4 kap). Det är få fall som lagförs i Sverige.

Sexuell exploatering av barn

Enligt Jämställdhetsmyndigheter är sexuell exploatering av barn ett samlingsbegrepp för olika former av sexuella övergrepp där någon form av betalning sker i samband med övergreppet.⁴²

Ett barn under 18 år kan aldrig samtycka till sex mot ersättning - det ses alltid som ett sexuellt övergrepp. Har någon form av ersättning getts vid övergreppet är det sexuell exploatering av barn. Att ha ett barnrättsperspektiv och göra barnkonsekvensanalyser är viktigt i arbetet mot sexuell exploatering då barn är en särskilt sårbar grupp. Sexuell exploatering mot barn kan omfatta handel med barn (så som

---

⁴⁰ Sveriges riksdag. (1962). Brottsbalk (1962:700) 6 kap. 11–12 § §.

⁴¹ Sveriges riksdag. (1962). Brottsbalk (1962:700) 6 kap. 1 §.

⁴² Jämställdhetsmyndigheten. (2023) *Sexuell exploatering – det här bör alla som arbetar med unga veta*.

barnäktenskap), "sugardating"⁴³, olika former av sexuella övergrepp mot barn eller våldtäkt mot barn och barnpornografibrott. I samband med sexuell exploatering kan barn och unga även utsättas för sexuella trakasserier, grooming och hämndporr. Många unga utsätts för dessa övergrepp via nätet och sociala medier.

De som utsätts

Vem som helst kan utsättas för sexuell exploatering, men vissa personer kan vara särskilt utsatta. En majoritet av de som utsätts är kvinnor. Maktordningar kopplade till kön, sexualitet, etnicitet och socioekonomisk situation har betydelse till varför människor utsätts för sexuell exploatering. Bland annat utgör kvinnor av annan nationalitet än svensk en majoritet av de som säljer sex. Andra riskgrupper är:

- barn och unga med särskilda livserfarenheter
- ensamkommande barn, varav den största andelen är pojkar
- unga hbtq-personer
- personer med missbruksproblematik
- unga kvinnor och män i institutionsvård
- kvinnor på anstalt
- personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning⁴⁴

De som utsätter

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål ses i Sverige som en del av mäns våld mot kvinnor.⁴⁵ Det är ett tydligt könat fenomen, och de som oftast köper sex i Sverige är män. Det är en

---

⁴³ Jämställdhetsmyndigheten. (2023) *Sexuell exploatering – det här bör alla som arbetar med unga veta*, s. 9.

⁴⁴ Regeringen. (2018). *Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål*. s. 8.

⁴⁵ Regeringens skrivelse 2016/17:10. *Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid*. s. 109–155.

utmaning att identifiera personer som riskerar att köpa sex. Arbetet mot sexuell exploatering måste både stötta de utsatta och motverka efterfrågan. Tidig identifiering av riskpersoner, ökad kunskap och stöd till förövare att sluta är viktiga insatser.⁴⁶

Rättighetsbaserat förhållningssätt

Att arbeta med ett rättsbaserat förhållningssätt innebär att man alltid sätter individens mänskliga rättigheter i centrum. Det innebär att man utgår från vad varje person faktiskt har rätt till enligt lag och internationella konventioner och inte enbart från individens behov eller vad som anses vara "hjälp". Människor ses som rättighetsbärare, medan samhällets institutioner och aktörer har rollen som skyldighetsbärare, det vill säga de som är ansvariga för att säkerställa och uppfylla dessa rättigheter.

När en verksamhet arbetar med detta förhållningssätt görs det både genom hur arbetet genomförs (processen) och vilket resultat man strävar efter. Mänskliga rättigheter fungerar alltså både som vägledning och mål, de styr riktningen för arbetet och används som måttstock för att se om rättigheterna verkligen tillgodoses.

Ett rättighetsbaserat förhållningssätt innebär att arbeta utifrån:

1. **Sambandet med mänskliga rättigheter.** Alla verksamheter, ärenden eller uppdrag kan kopplas till en eller flera mänskliga rättigheter. Det innebär att man alltid bör reflektera över hur det man gör påverkar individens rättigheter.
2. **Rättighetsbärarnas anspråk.** Alla individer och grupper som påverkas av en verksamhet har rätt att få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda – utan diskriminering. Det gäller

---

⁴⁶ Jämställdhetsmyndigheten. (2023). *Ett fortsatt stärkt arbete mot prostitution och människohandel 2023:3*.

oavsett kön, etnicitet, funktionsnedsättning, ålder, religion eller annan tillhörighet.

3. **Myndigheten som ansvarsbärare.** Kommuner, regioner, statliga myndigheter och andra offentliga aktörer bär ansvaret för att åtgärda och förebygga orättvisor och ojämlikheter i samhället.⁴⁷

När ett människorättsbaserat förhållningssätt tillämpas i arbetet mot våld, innebär det att våldsutsatta inte enbart ses som behövande eller offer, utan som individer med rätt till skydd, stöd och rättvisa. Myndigheter och samhällsaktörer har då ett ansvar att agera, inte som en god vilja, utan som en skyldighet. Det är också deras ansvar att främja mänskliga rättigheter, vilket innebär att de aktivt behöver prioritera, arbeta förebyggande och motverka våldsutövande.

Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck och sexuell exploatering ska inte heller ses enbart som sociala problem, utan som **allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter**. Det rättighetsbaserade arbetssättet hjälper oss att byta perspektiv: från att fråga "*Hur kan vi hjälpa?*" till "*Vad har personen rätt till, och hur säkerställer vi att de får det?*"

Jämställdhetsperspektiv

Örebro kommun arbetar utifrån det sjätte nationella jämställdhetspolitiska målet om att *mäns våld mot kvinnor ska upphöra*. Könsbaserat våld är ett av de yttersta uttrycken för ojämställdhet. Enligt *strategi för ett jämställt Örebro 2016 – 2025*, är jämställdhetsintegrering den huvudsakliga metoden för jämställdhetsarbetet. Det innebär att "jämställdhetsperspektivet ska

---

⁴⁷ Länsstyrelserna. (2016). *Mänskliga rättigheter – metodstöd för rättighetsbaserat arbetssätt*.

införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet. Det är där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas, som ojämställdheten skapas och upprätthålls. Därför måste jämställdhetsperspektivet finnas i det dagliga arbetet, i våra ordinarie lednings- och styrningssystem, från förslag till genomförande och uppföljning”.⁴⁸ I och med den nya socialtjänstlagen ska socialtjänsten ”främja jämlika och jämställda levnadsvillkor” med särskilt betoning på att öka arbetet med jämställdhet. Det innebär bland annat att ”socialtjänsten säkerställer att alla, oavsett kön, bemöts utifrån sina individuella förutsättningar – och att verksamhetens praktiska utformning inte bidrar till att upprätthålla omotiverade skillnader mellan kvinnor och män”.⁴⁹

Barnrättsperspektiv

Artikel 19 i FN:s konvention om barnets rättigheter slår fast att barn har rätt till skydd mot alla former av våld, såväl psykiskt som fysiskt. Sedan den 1 januari 2020 är barnkonventionen svensk lag den vilket betyder att barnet som rättighetsbärare får en stärkt ställning och att de som arbetar med barn som befinner sig i utsatta situationer får ett skarpare juridiskt verktyg. Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska barnets bästa beaktas i alla beslut som rör denne. Den 1 januari 2025 trädde ändringar i Föräldrabalken i kraft gällande umgänge. Där framgår att vid bedömning av barnets bästa ska beaktas om barnet eller någon annan i familjen riskerar att utsättas för våld.⁵⁰ En annan viktig utgångspunkt i arbetet med att införliva ett barnrättsperspektiv i verksamheten är att se barnet som en kompetent individ som har

---

⁴⁸ Örebro kommun. (2015). *Strategi för ett jämställt Örebro 2016–2025*. s 6.

⁴⁹ Regeringen. (2025). *En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter*. Prop. 2024/25:89, s. 199.

⁵⁰

Brottsbalk (1962:700) 6 kap. 2 a §.

rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad i ärenden som rör dem själva, vilket framgår av artikel 12 i barnkonventionen.

FN:s barnrättskommitté övervakar efterlevnaden av barnkonventionen och vart femte år ska alla stater som ratificerat konventionen lämna en rapport till barnrättskommittén om arbetet med barns rättigheter och efterlevnaden av konventionen. Efter att kommittén har tagit del av alla rapporter drar den slutsatser och ger rekommendationer till staterna om hur barnkonventionen ska genomföras. I de senaste rekommendationerna till Sverige lyfter kommittén bland annat vikten av att stärka insamlingen och analysen av data om våld mot barn samt behovet av att personal i skolan behöver bli bättre tränade i att se tidiga signaler av barns våldserfarenheter. Man lyfter också den särskilda utsattheten för flickor, barn med funktionsnedsättning, barn i alternativ omvårdnad och barn i socioekonomiskt missgynnade situationer.⁵¹

I Barnombudsmannen årsrapport 2024 undersöks sambandet mellan barns uppväxtvillkor och risken för att utsättas för våld i olika sammanhang eller att själv utöva våld mot andra. Intervjuer med barn och unga visar på allvarliga konsekvenser för barn som utsätts för våld och andra svåra uppväxtförhållanden. I många fall har barnen utvecklat destruktiva beteenden kopplade till våld, missbruk eller kriminalitet. Barnen har ofta exponerats för våld som använts som konfliktlösningsmetod. Den egna våldsutsattheten har ofta lett till att våld blivit normaliserat, både vad gäller närvaro av och eget användande av våld.⁵²

---

⁵¹ Regeringen. (2021). *Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport till FN:s kommitté för barnets rättigheter*.

⁵² Barnombudsmannen. (2025). *Det har alltid funnits våld, alltså när det har funnits problem*.

Barnfridsbrott

Sedan den 1 juli 2021 är det straffbart i Sverige att låta ett barn bevittna vissa brott mellan två personer som är närstående till barnet, så kallat barnfridsbrott. Brottet är reglerat i 4 kap. 3 § brottsbalken och omfattar bland annat misshandel, olaga hot, våldtäkt och skadegörelse. Det krävs att barnet är närstående eller tidigare närstående till både gärningspersonen och målsäganden i grundbrottet. Relationen mellan gärningspersonen och målsäganden i grundbrottet saknar däremot betydelse.

Vad innebär "närstående"?

Begreppet "närstående" tolkas brett och inkluderar personer som har eller har haft en nära och förtroendefull relation till barnet. Det kan exempelvis vara föräldrar, syskon eller andra omsorgspersoner. Det är viktigt att bedömningen görs utifrån barnets perspektiv, vilket innebär att även personer som barnet har haft en stark känslomässig anknytning till kan anses vara närstående.

Barnets rättigheter som målsägande

När ett barn bevittnar ett brott mellan närstående, och grundbrottet är styrkt, blir barnet målsägande i barnfridsbrottet och har rätt till särskild företrädare eller målsägandebiträde. Det innebär att barnet får juridiskt stöd och möjlighet att komma till tals i rättsprocessen. Det finns inget krav på att barnet förstår att det som händer utgör ett brott eller att barnet kan ge uttryck för sin upplevelse.

Viktigt att veta

- Barnfridsbrottet omfattar även försök till de angivna brotten.
- För åtal krävs att grundbrottet är styrkt. Det innebär att utredningen av brottet mot målsäganden i grundbrottet blir avgörande för om barnfridsbrottet kan styrkas.

- Barnfridsbrott ingår i grov fridskränkning.
- Barn som bevittnat brott har rätt till brottsskadeersättning och skadestånd på samma sätt som målsägande i övriga brott.

Barn som bevittnar våld av eller mot en närstående vuxen eller som själva blir direkt utsatta för våld ingår i strategins målgrupp. Artikel 19 i FN:s konvention om barnets rättigheter slår fast att barn har rätt till skydd mot alla former av våld, såväl psykiskt som fysiskt. En viktig utgångspunkt i arbetet med att införliva ett barnrättsperspektiv i verksamheten är att se barnet både som kompetent och i behov av skydd. Barn som bevittnat våld eller andra övergrepp mellan närstående vuxna, så kallat barnfridsbrott, har precis som alla andra barn rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad i ärenden som rör dem själva. Barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör denne. Den 1 januari 2025 trädde ändringar i Föräldrabalken i kraft gällande umgänge. Där framgår att vid bedömning av barnets bästa ska beaktas om barnet eller någon annan i familjen riskerar att utsättas för våld.⁵³

I den senaste nationella undersökningen uppger drygt 6 procent av eleverna i årskurs 9 att det förekommit våld mellan de vuxna i hemmet. FN:s barnrättskommitté lyfter behovet av att personal i skolan behöver bli bättre tränade i att se tidiga signaler av barns våldserfarenheter.

I de fall där barn utsätts för våld riktat mot den egna personen eller när de bevittnar våld mellan viktiga vuxna i dess närhet måste särskild hänsyn tas till barnets bästa.⁵⁴ Insatser ska ske med utgångspunkt i

---

⁵³ Sveriges riksdag. (1962). *Brottsbalk (1962:700) 6 kap. 2 a §*.

⁵⁴ Kunskapsöversikten, avsnitt Sårbarhetsfaktorer – ålder.

barnets rättigheter till liv och utveckling enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Insatser riktade till barn är viktiga för att motverka och bryta våldsspiralen mellan generationerna.

Brottsförebyggande arbete

Från och med 1 juli 2023 har kommunerna enligt lag (Lag 2023:196) ansvaret för det brottsförebyggande arbetet i kommunen.

Kommunerna ska kartlägga brottsligheten inom sitt geografiska område och ta fram en åtgärdsplan. Lagen tydliggör att arbetet ska vara kunskapsbaserat, ha en samordning, ett strategiskt råd, grundas i en lokal analys och genomföras i samverkan.

Våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål är tre brottstyper som särskilt lyfts ut i metodstödet kopplat till den nya lagen.

Det brottsförebyggande arbetet delas ofta in i situationer brottsprevention och social brottsprevention. Situationellt brottsförebyggande arbete handlar om att förhindra eller försvåra att brott begås genom att förändra den aktuella platsen eller situationen där brott kan begås. Arbetet riktas mot tillfället, platsen, och sammanhanget där brott begås eller kan begås. Socialt förebyggande arbete delas vanligtvis in i tre nivåer; universell, selektiv och indikerad nivå. Universell nivå är generella insatser riktade till alla invånare i kommunen även om inte alla nyttjar dem. Exempel är fritidsgårdsverksamhet, föräldrastödsprogram, kulturverksamhet, familjecentraler. Selektiva insatser riktas till en riskgrupp, och indikerade insatser riktas till individer med redan utpekad kriminalitet. Social prevention innefattar alltså även förhindrande av återfall i kriminalitet.

Främjande och förebyggande arbete

Främjande och förebyggande arbete mot VINR och HVF är förhållandevis svagt utvecklat i Sverige. Insatser för att främja jämställdhet, allas lika värde och ekonomisk grundtrygghet utgör en viktig bas för att motverka våld. Möjlighet till utbildning, arbete och egen försörjning ger förutsättningar för att själv kunna bestämma över sitt liv. Ett löpande arbete med normer och värderingar och synliggörandet av skillnader mellan kvinnors och mäns, flickors och pojkars livsvillkor är nödvändigt.⁵⁵ Sambanden mellan attityder kring maskulinitet, makt och våld behöver synliggöras och konkreta metoder för att förhindra våldsanvändning behöver utvecklas.⁵⁶ Särskilda förebyggande insatser bör även riktas mot föräldrar och andra viktiga vuxna med utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna och i barnkonventionen.

Att förebygga våld måste bli en naturlig del i olika kommunala verksamheter och beaktas i frågor som rör utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser, bostadsförsörjning, stadsutveckling, fritid- och kulturinsatser, socialtjänst samt personalpolitik. Det civila samhället och den ideella sektorn har en viktig funktion i det förebyggande arbetet. De bedriver ett aktivt opinionsarbete och har kontakt med många enskilda individer. Att ha ett fritidsintresse och vänner utanför familjen ger större möjlighet att välja sitt liv och minskar risken för destruktiva beroenden och förhållanden. Män och pojkar bör i större omfattning engagera sig i det främjande arbetet.

I våldsförebyggande sammanhang framhålls att arbetet ska förstås i tre nivåer: tidigt våldsförebyggande, selektivt våldsförebyggande samt indikativt våldsförebyggande.

---

⁵⁵ Här ska ett hbtq-perspektiv integreras, Kunskapsöversikten - Sårbarhetsfaktorer – hbtq-personer.

⁵⁶ Kunskapsöversikten, avsnitt Orsaker till våld.

Främjande och förebyggande arbete mot våld i nära relation är relativt svagt utvecklat i hela Sverige. Det gäller särskilt främjande insatser riktade till hela befolkningen.⁵⁷ I det *tidiga våldsförebyggande arbetet* ska hälsofrämjande insatser riktas till alla. Insatser ska göras innan våld har uppstått, innan någon har blivit offer eller förövare. Insatserna kan rikta sig till den breda allmänheten, till vissa geografiska områden, en viss åldersgrupp eller ett visst kön. Ett kontinuerligt arbete med normer och värderingar där skillnaden mellan kvinnors, mäns, flickors och pojkars livsvillkor synliggörs, är nödvändigt. Sambandet mellan attityder kring maskulinitet, makt och våld behöver synliggöras och konkreta metoder för att förhindra våldsanvändning behöver utvecklas.

Selektivt våldsförebyggande arbete ska rikta sig till mer avgränsade grupper, exempelvis de, som genom olika sårbarhetsfaktorer, identifieras ha en förhöjd risk för att utsättas eller utsätta andra för våld. I det selektiva arbetet är det speciellt viktigt att ha en medvetenhet om risken för våldsutsatthet. Tidig upptäckt av VINR och HVF möjliggör även tidiga insatser. Det är speciellt viktigt i det selektiva våldsförebyggande arbetet att tydliggöra att det ska inkludera alla sårbarhetsfaktorer. Exempelvis måste de särskilda situationerna för unga kvinnor, män och HBTQ-personer uppmärksammas för att dessa ska få del av de insatser som finns.

Den tredje formen av våldsförebyggande arbete är *indikativt våldsförebyggande arbete*. Insatser riktas här till dem som har erfarenhet av våldet, antingen som offer eller som förövare. Det kan vara bearbetning av trauma, rehabilitering av vittnen och offer eller stöd och behandling till förövare.

---

⁵⁷ Regeringen. (2015). *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*. SOU 2015:55.

Sårbarhetsfaktorer

Örebro kommun utgår från de sårbarhetsfaktorer som Socialstyrelsen⁵⁸ pekar ut för våldsutsatta, med tillägg för de personer som tillhör någon av de nationella minoriteterna. Socialstyrelsen menar att kunskap om sårbarhet är avgörande för arbetet med våldsutsatta. Det är av stor vikt att förstå att dessa faktorer ibland överlappar varandra. Det innebär att vissa människor har en mångdubbel risk för utsatthet. Det kan till exempel gälla nyanlända kvinnor med dålig kunskap om svenska samhället, unga kvinnor och män som lämnar sin familj på grund av att de lever med hedersrelaterat våld och förtryck, personer med psykiska besvär eller en funktionsnedsättning, liksom kvinnor med missbruksproblematik. Arbetet med våldsutsatthet måste därför utgå ifrån individen, där en bedömning görs av vilka särskilda sårbarhetsfaktorer som hen har. Kännetecknande för många våldsutsatta med särskild sårbarhet är att kunskap om deras utsatthet är låg samt att mörkertalen är höga.

Vissa omständigheter kan hjälpa till att öka förståelsen för vem som är särskilt utsatt enligt sårbarhetsfaktorerna. Generellt är okunnighet om vilka rättigheter man har en svårighet som kan få konsekvenser. Socialt och ekonomiskt beroende av närstående eller av samhället är en annan omständighet som spelar in i förmågan att lämna en destruktiv relation. Även beroende av andra för att klara vardagslivet är även en omständighet som påverkar. Att leva i konflikt mellan sina egna och närståendes/andras förväntningar är en livsomständighet som påverkar möjligheten till personlig frihet. Isolering och ensamhet samt ett starkt beroende av våldsutövaren är slutligen omständigheter som bör lyftas fram.

---

⁵⁸ Socialstyrelsen. (2014). *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. SOSFS 2014:4.

Ett exempel på den nödvändiga komplexiteten är *sårbarhetsfaktorn ålder*, som måste beaktas utifrån flera perspektiv. Våld har olika variationer och konsekvenser beroende på åldersgrupp. För barn, unga vuxna och äldre finns olika svårigheter som måste hanteras. För att nå alla grupper som behöver insatser måste metoder och information anpassas för att möta upp de olika sårbarhetsfaktorerna

Vid samverkan måste även sårbarhetsfaktorerna inkluderas eftersom behovet av olika insatser skiljer sig åt. Det kan gälla t.ex. hbtqi-personer, hedersrelaterat våld, personer med funktionsnedsättning, äldre personer och nyanlända med krigstrauman.

Ålder

Äldre kvinnor är utsatta för våld i högre grad än vad som tidigare har varit känt. De har länge varit en osynlig men drabbad grupp. Både äldre män och äldre kvinnor utsätts för våld i nära relationer, av anställda inom vård och omsorg, av grannar i särskilt boende och av deltagare i dagverksamhet. Dock är våldet mot kvinnor i högre grad upprepat och det är nästan bara kvinnor som utsätts för sexuellt våld. Med hög ålder, minskade funktionsförmågor och begränsningar av självständigheten ökar även beroendet av omgivningen, såväl närstående som personal.

Ungdomar i åldern 16–29 år är den grupp i samhället som är mest utsatt för våld. Det finns stora könsskillnader i våldet som drabbar unga, och unga kvinnor drabbas i högre grad av sexuellt våld, psykiskt våld samt våld som utövas i någons hem.⁵⁹ Det finns även skillnader i konsekvenserna av våldet, exempelvis drabbas fler kvinnor av psykisk ohälsa. En ständig oro för våldsutsatthet kombinerat med reell utsatthet, kan vara en faktor som leder till stora påfrestningar

---

⁵⁹ Brottsförebyggande rådet (Brå). (2025). *Risk för våld i partnerrelation*. Kortanalys 2025:1.

för unga kvinnor. Slutligen finns skillnader mellan förövare. Unga män utsätts oftast av en skolkamrat, kompis eller okänd gärningsman, medan unga kvinnor utsätts av en förälder, partner eller före detta partner. Unga personer är sårbara genom att de inte har så stor erfarenhet av förhållanden och sexualitet som kan utgöra referensram för vad som är en "bra relation". De kan även ha mindre socialt kontaktnät jämfört med vuxna, vilket kan göra dem mer beroende av en partner. Unga personer uppger oftare en utsatthet via mobiler och sociala medier.⁶⁰

Med *barn som upplever våld i nära relationer* menas både barn som har bevittnat våld av eller mot någon närstående vuxen, och barn som själva är direkt utsatta för våld. Barn är särskilt utsatta vid VINR och HVF då de är i beroendeställning till sina föräldrar och i stor utsträckning beroende av vuxna för att få stöd och hjälp och kunna förändra sin situation. Ett sätt att stödja barn som upplevt våld i familjen är att ge föräldrastöd. Förutom indirekt stöd till barnet genom att föräldrarna får hjälp och stöd att hantera sin egen och barnets situation behöver även barnet hjälp och stöd utifrån sin egen rätt. Barn som lever med och utsätts för våld behöver få eget stöd för att bearbeta det de varit med om.

Funktionsnedsättning

Kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för våld i minst lika hög utsträckning som kvinnor generellt. Det finns dock svårigheter med att redogöra för data genom kriminalstatistiken. Förekomst av funktionsnedsättning i samband med våldsbrott redovisas inte. Det är även rimligt att anta att kvinnor med funktionsnedsättning riskerar att tillhöra bortfallet i de större undersökningarna eftersom funktionsnedsättningen i sig kan medföra svårigheter att fylla i

---

⁶⁰ Regeringen. (2015). *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*. SOU 2015:55.

enkäter.⁶¹ Kvinnor med intellektuella och psykiska funktionsnedsättningar är speciellt sårbara. Många med funktionsnedsättning är beroende av andra i sitt dagliga liv. Både vård, stöd och service utförs av nära anhöriga, personliga assistenter, färdtjänstchaufförer eller annan personal. Dessa personer är viktiga eftersom de kan upptäcka våldsutsattheten, men de kan också vara förövare. Utsattheten för brott bland dessa personer betraktas ibland som "missförhållanden" eller "brister" vilket är bekymmersamt, eftersom det är viktigt att se våldet som en rättslig fråga och inte en vårdfråga. Det är även viktigt att framhålla att även kvinnor med funktionsnedsättningar utsätts för sexuella övergrepp. Dessa övergrepp osynliggörs ofta.

De metoder som används idag är främst utformade för personer som har förmåga att ta emot en samtalsbehandling. För kvinnor och män, flickor och pojkar med till exempel en intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning är möjligheterna till stöd mer begränsade. En liknande situation gäller för äldre personer med någon form av demenssjukdom. På grund av funktionsnedsättningen eller sjukdomen kan möjligheten att ta sig till olika verksamheter vara begränsad, och därför ska stödet kunna ges av någon i den verksamhet man redan har kontakt med.

Man kan också tala om *funktionshinderrelaterat våld*. Med det menas handlingar som direkt riktar sig mot själva funktionsnedsättningen hos den våldsutsatta, och försvårar en redan utsatt situation.

Hbtqi-personer

Våld i samkönade relationer följer i princip samma mönster som i heterosexuella relationer, men det finns vissa olikheter som gör att

---

⁶¹ Socialstyrelsen (2011) *Sällan sedda. Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning*.

särskild kunskap behövs. Könstillhörigheten hos både förövaren och den våldsutsatta har betydelse för hur omgivningen uppfattar våldet, benägenheten hos den våldsutsatta att anmäla och söka hjälp, samt för det bemötande hen får. Heteronormativiteten i samhället innebär att våld i samkönade relationer osynliggörs eller bagatelliseras. Konsekvenserna är att omgivningen får svårare att se, förstå och hantera våldet. Det saknas medvetenhet om att en medföljande samkönad person vid till exempel myndighets- eller vårdkontakt kan vara förövaren. Hbtqi-personer tenderar att inte anmäla våldet i samma utsträckning som heterosexuella personer, vilket tyder på att gruppen har kollektiva negativa erfarenheter från myndigheter och organisationer.

Unga hbtqi-personer är särskilt utsatta och har en signifikant högre grad av erfarenhet av våld från någon vuxen i sin familj än vad heterosexuella ungdomar har. Bisexuella kvinnor utsätts för våld i nära relationer i högre utsträckning än både heterosexuella och homosexuella och möter ofta utanförskap både inom hbtqi-gruppen och bland heterosexuella.⁶²

”Outing” är ett engelskt uttryck som handlar om att en person offentliggör någon annans homo- eller bisexualitet eller transidentitet mot hens vilja. Att det ens är möjligt att hota med outing bygger på förvissningen om att samhället, och troligen därför även människorna i den utsatta personens närhet, är homo- eller bifobiska eller utgår från heteronormen och cisnormen. Hotet fungerar som verktyg för att tvinga en person att göra något som hen egentligen inte vill.⁶³

---

⁶² Folkhälsomyndigheten. (2023). *Hur mår bisexuella? – En kartläggande litteraturöversikt av forskning om livsvillkor, livskvalitet och hälsa bland bisexuella i Norden 2000–2023*.

⁶³ Holmberg och Stjernqvist. (2007). *Samkönat partnervåld*.

Transpersoner är ett paraplybegrepp för ett antal olika transidentiteter, samt personer som inte definierar sig könsbinärt, med könsidentiteterna kvinna eller man. Transpersoner är en speciellt utsatt grupp på grund av sitt normbrytande könsuttryck. Transpersoner kan även utsättas för diskriminering och hatbrott i nära relationer.

Kvinnor med utländsk bakgrund

Flera svenska studier har visat att gruppen kvinnor med utländsk bakgrund utsätts för våld i större omfattning än kvinnor som har minst en förälder som är född i Sverige. Det kan bero på att kvinnor med utländsk bakgrund har fler svårigheter som lägre utbildning, svårigheter med svenska språket, en socialt och ekonomiskt utsatt situation, okunnighet om rättigheter, högre grad av isolering, begränsat socialt nätverk samt beroende av förövaren. Det är dock viktigt att påpeka att våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund är en heterogen grupp med många olika sociala och kulturella bakgrunder. Många erfarenheter kan delas med våldsutsatta kvinnor i allmänhet, medan andra aspekter av våldsutsattheten är specifikt kopplat till deras bakgrund.

En del kvinnor med utländsk bakgrund är särskilt sårbara till följd av sin rättsliga ställning i Sverige. Här ingår utländska kvinnor som nyligen gift sig med en svensk man, papperslösa kvinnor, kvinnor som är offer för människohandel för sexuella ändamål, samt asylsökande kvinnor. Kvinnor med *begränsat uppehållstillstånd* är särskilt utsatta eftersom deras uppehållstillstånd är knutet till parrelationen. Efter två år kan dessa kvinnor söka permanent uppehållstillstånd. "Tvåårsregeln" innebär att kvinnan har större svårigheter att lämna en våldsam relation eftersom hon då även riskerar utvisning.

Papperslösa kvinnor befinner sig i en situation som gör dem mer utsatta för våld. På grund av rädsla kan de inte ta kontakt med samhällets hjälpinsatser. Eventuell polisanmälan riskerar att leda till utvisning. En ansökan om socialtjänst från en person som saknar tillstånd att befinna sig i landet måste prövas av vistelsekommunen enligt principen i 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL) om vistelsekommunens yttersta ansvar.

Kvinnor som är offer för människohandel står i princip utan stöd i Sverige om de inte vågar eller vill polisanmäla brotten de utsatts för. Dessa kvinnor kan beviljas sex månaders uppehållstillstånd om de bidrar till att lagföra människohandlarna. De kvinnor som inte vågar vittna, eller återvända till sitt hemland, riskerar att hamna i samma situation som papperslösa kvinnor.

Våldsutsatta *kvinnor som befinner sig i en asylprocess* behöver få kunskap om sina rättigheter samt stöd och rådgivning i relation till övriga myndigheter. Asylsökande kvinnor i behov av skyddat boende kan behöva stöd i kontakten med Migrationsverket för att deras situation ska bli tillgodosedd. I de fall en asylsökande person under asyltiden utsätts för våld eller andra övergrepp av en närstående har kommunen enligt 2 kap. 1 § SoL det övergripande ansvaret för att personen får det stöd och den hjälp hen behöver. I de fall det är en kvinna ska socialnämnden enligt SoL 5 kap. 11 § andra stycket särskilt beakta att hon kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Migrationsverket har ansvar för att asylsökande personer över 18 år vid behov beviljas logi, bostadsersättning, dag ersättning och särskilt bidrag (1, 2 och 13 § lagen om mottagande av asylsökande med flera).

Kvinnor med missbruks- och beroendeproblematik

Kvinnor i missbruk eller beroende befinner sig många gånger i livssituationer som ökar risken att utsättas för våld, samtidigt som de

kan ha svårare än andra våldsutsatta att få stöd och hjälp. Våldet ses ofta som en konsekvens av missbruket. Det kan få personer i omgivningen att negligera och osynliggöra våldsutsattheten eller våldsbenägenheten. Behandling mot till exempel missbruk innebär inte automatiskt att benägenheten att använda våld i nära relationer upphör. Liksom andra våldsutsatta kvinnor utsätts kvinnor med missbruksproblem både fysiskt, psykiskt och sexuellt. Ofta är förövaren en partner eller före detta partner men det kan också vara bekanta eller yrkesutövande personal, som poliser, väktare eller behandlingspersonal.⁶⁴ Våldsutsatta i missbruk har ofta flera svårigheter, som att de befinner sig i en socialt och ekonomiskt utsatt situation, högre grad av isolering, begränsat socialt nätverk samt beroende av förövaren. Förutsättningarna att få kunskap om kvinnans våldsutsatthet är dock goda eftersom de ofta redan har kontakter med olika typer av stödverksamheter. Däremot är den våldsutsattas benägenhet att berätta om våldet ofta mycket låg, grundat i tidigare erfarenheter av dåligt bemötande. Därför är det mycket viktigt att verksamheter har specifik kunskap om våld och missbruk så att dessa kvinnor får adekvat stöd i sin våldsutsatthet.

Hederskontext

Personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck (HVF) lever i en kontext där det sociala och kulturella trycket från familj, släkt och omgivning gör det mycket svårt att bryta sig loss från våldet. Inom dessa strukturer finns sällan utrymme för självbestämmande, och familjens kollektiva vilja väger tyngre än individens rättigheter och behov. Skyddsnäten som annars kan vara till hjälp, såsom familj eller släktingar, blir i dessa fall ofta en del av förtrycket snarare än ett stöd.

Hbtqi-personer är en särskilt utsatt grupp inom ramen för HVF. Homo- och bisexuella samt transpersoner riskerar att utsättas för

---

⁶⁴ Holmberg, Smirthwaite och Nilsson (2005), s. 38.

tvångsäktenskap eller andra former av kontroll som syftar till att hindra dem från att leva ut sin sexualitet eller könsidentitet. Dessa handlingar rättfärdigas ofta med hänvisning till familjens heder eller religiösa och kulturella normer, vilket gör det svårt för den utsatta att söka hjälp, särskilt om detta innebär att behöva bryta med sin familj.⁶⁵

Barn påverkas såväl mentalt som fysiskt av att växa upp i en kollektivorienterad familj där värden som lydnad, beroende, heder och skam förekommer. I dessa familjer är det vanligt att föräldrarens responsen på överträdelser är begränsningar, kränkningar, hot och våld. Rädslan kan ha förkroppsligats och påverkar beteenden utan att varken individen själv eller omgivningen förstår sambanden.⁶⁶ Ett barn eller en ungdom som blir utsatt för våld från sin eller sina anknytningspersoner, har inte heller samma möjligheter som andra att få skydd från våldet eller att förstå att det inte är legitimt att utsättas för våld. Om de rådande uppfattningarna inom familjen innebär att vara andra till lags, se sig själv som mindre värd, undertrycka egna känslor, den egna kroppen och den egna sexualiteten, påverkar detta den unga personens identitetsutveckling. En person som växt upp i en miljö präglad av tvång och kontroll har svårigheter att känna trygghet och fungera i relation till andra. Även förmågan att leva ett självständigt vuxenliv och fatta rationella beslut påverkas av att man i liten utsträckning fått vägledning kring rätt och fel. I stället har ens handlingar och val ofta styrts av rädsla för bestraffningar och viljan att vara någon annan till lags.

Nationella minoriteter

Örebro kommun gör ett undantag från Socialstyrelsens lista över sårbarhetsfaktorer, som gäller nationella minoriteter. Socialstyrelsen

---

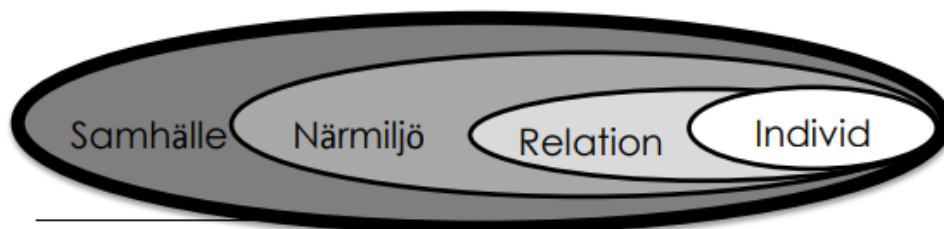
⁶⁵ Jämställdhetsmyndigheten. (2025). *Barnäktenskap och tvångsäktenskap*

⁶⁶ Regeringen. (2015). *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*. SOU 2015:55., s. 70.

drar slutsatsen att det inte finns något som indikerar att kvinnor som tillhör de nationella minoriteterna (tornedalingar, judar, samer, sverigefinnar samt romer) har en generellt högre grad av våldsutsatthet än övriga befolkningen. Dock är det viktigt att tillförsäkra information och stöd på de aktuella språken.

Orsaker till våld

Det finns flera teorier kring varför våld används. Några av de viktigaste bakgrundsfaktorerna är graden av jämställdhet och ekonomisk jämlikhet i samhället. Ojämliga maktordningar kan finnas i alla typer av relationer. Kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, ålder, socioekonomisk bakgrund samt funktionalitet är maktordningar som är beroende av varandra och som kan samvariera. Maktordningarna är därför av betydelse för vem som utsätts, hur våldet ser ut och vilka konsekvenser våldet får. Örebro kommuns strategi mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck och sexuell exploatering utgår ifrån WHO:s modell, den så kallade ekologiska förklaringsmodellen.⁶⁷

Figur 2 WHO:s modell, ekologiska förklaringsmodellen.

I modellen illustreras att de fyra nivåerna innesluter och samspelar med varandra. Modellen kan användas för att visa hur de fyra analysnivåerna beskriver hur människan utvecklas i samspel med sin omgivning. I den samhälleliga faktorn visas hur strukturer kring

⁶⁷ Regeringen. (2015). *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*. SOU 2015:55., s. 61.

ojämlik maktfördelning genomsöker de övriga nivåerna. Den minsta cirkeln representerar *individens* personliga erfarenheter och förutsättningar. Den innefattar även de personliga relationerna hen har – familj, vänner och parrelationen – och det individuella samspel som sker mellan individer. Därefter kommer *relationscirkeln* där samspelet med individens egen familj, vänkretsen, arbetet och sociala fritidsaktiviteter sker. Utanför den finns *närmiljön* vi är beroende av men vi inte kan påverka direkt. Ytterst befinner sig *samhället* där övergripande normer och värderingar finns och manifesteras genom både lagstiftning och i de könsbundna livsval som strukturerar våra förutsättningar.

Fördelen med att kombinera dessa nivåer är att kunna diskutera förekomst av våld på såväl individ- som grupp- och organisationsnivå, utan att de står i konflikt med varandra. De olika nivåerna kan fungera förstärkande eller försvagande gentemot varandra. Genom att tänka i en ekologisk förklaringsmodell där delarna är integrerade möjliggörs ett komplext och dynamiskt sammanhang, i motsats till att söka mer kausala orsakssamband. Analysmodellen möjliggör exempelvis att kunna tala om hur kvinnors högre grad av *känsla av otrygghet* är en av pusselbitarna för att både förstå och arbeta mot våld i nära relationer.

Olika typer av våld

Ofta består våldet av en kombination av *fysiskt*, *psykiskt* och *sexuellt* våld. Fysiskt våld kan handla om att bli knuffad, fasthållen, dragen i håret, slagen eller sparkad. Det psykiska våldet kan bestå i direkta eller indirekta hot eller förlöjliganden.⁶⁸ Våld eller hot om våld mot husdjur bör också räknas in i psykiskt våld gentemot ägaren till husdjuret.

---

⁶⁸ HBTQ-personer kan exempelvis hotas med "outing", se avsnitt Sårbarhetsfaktorer – HBTQ-personer.

Sexuellt våld innefattar våldtäkt och andra påtvingande sexuella handlingar, inklusive sexuella handlingar som den utsatte inte vågar säga nej till. Socialstyrelsen räknar även upp social utsatthet som en våldsform. Social utsatthet är frihetsinskränkningar som isolering genom att man hindras från att träffa släkt och vänner eller att delta i sociala aktiviteter.⁶⁹

Socialstyrelsen tar även upp *ekonomiskt* och *materiellt våld*, till exempel att personliga tillhörigheter slås sönder eller att egendom förstörs avsiktligt. Det kan även innebära att någon förmås skriva under papper som får negativa ekonomiska konsekvenser, som till exempel att tvingas stå för kostnader eller berövas kontrollen över sin egen ekonomi.

Till sist menar Socialstyrelsen att människor som är beroende av andra personer för vård och omsorg i vardagen kan utsättas för *vanvård* eller *försummelse*. Det kan till exempel handla om att undanhålla hjälpmedel eller medicin eller inte ge tillräckligt näringsrik kost.

Den *digitala dimensionen* av våld är relativt ny, men har snabbt blivit en viktig aspekt av våld i nära relationer, då den speglar den alltmer digitaliserade världen vi lever i. I takt med att teknik och sociala medier har blivit en central del av våra liv, har även våldet utvecklats för att utnyttja dessa plattformar. Digitalt våld kan ta många former, inklusive sexuella trakasserier, nätstalking, utsatta för psykiskt våld genom hot eller förödmjukelser på internet, samt spridning av privata bilder utan samtycke. En annan aspekt av digitalt våld är spridningen av privat information. Förövare kan exempelvis dela intima bilder eller

---

⁶⁹ Socialstyrelsen (2016) *Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld nära relationer*

information utan samtycke, vilket inte bara är skadligt för den som drabbas, utan också kan få långvariga konsekvenser för individens självkänsla och sociala relationer. Det digitala våldet har dessutom en global dimension som skiljer sig från traditionella former av våld. Eftersom internet inte har några geografiska gränser kan förövare och offer vara fysiskt åtskilda, vilket kan göra det svårare för rättsväsendet att ingripa.

Våldet slutar inte alltid bara för att man lämnat en våldsutövande partner. Tvärt om kan våldet i värsta fall eskalera och ta nya former – så kallat *eftervåld*. Polisen rapporterar⁷⁰ att "några av de farligaste faktorerna i relationsvåld är:

- uttalade självmordstankar hos våldsutövaren,
- strypvåld (även i samband med sex, det finns inget säkert sätt att strypa någon)
- separation,
- dödshot mot målsäganden och
- målsäganden uttalade rädsla."

Våldet efter uppbrott kan skifta form och uttrycks oftast genom långvarigt psykiskt och ekonomiskt våld. Den våldsutövande ex-partnern använder ofta de gemensamma barnen som ett sätt att fortsätta utöva makt och kontroll mot den våldsutsatta (kvinnan).⁷¹

Dödligt våld är våldspyramidens yttersta spets. Den vanligaste formen av dödligt våld i nära relationer i Sverige är manliga förövares dödliga partnervåld mot kvinnor.⁷² Enligt en rapport från Västra

---

⁷⁰ Polismyndigheten. (2024). *Våld är inte en privatsak*.

⁷¹ Kjellberg, J. (2023). *Fri från (efter)våldet? Om partnervåldsutsatta kvinnors motstånd, uppbrott och stödbehov*.

⁷² Brottsförebyggande rådet (Brå). (2024). *Konstaterade fall av dödligt våld – En granskning av anmält dödligt våld 2023*.

Götalandsregionen är riskfaktorer för det dödliga våldet upprepat, tidigare våld mot offret och hot om att skada offret. Svartsjuka, kontrollerande beteenden och stalkning av offret utgör också riskfaktorer, liksom pågående eller nyligen genomförd separation från kvinnans sida.⁷³

Arbetsplatser

Det är viktigt att se den potential arbetsplatsen och arbetsgivaren bör ha som kunskapsförmedlare om våld i nära relation. Att som arbetsgivare upptäcka och ställa adekvata frågor till de anställda om deras våldsutsatthet samt ha en handlingsberedskap för när den upptäckts är viktigt. Det är ett område där det behöver finnas kunskap och tydliga rutiner, eftersom det ofta är en mycket komplex och känslig fråga. Både att ha bevittnat när närstående har blivit utsatta för våld såväl som egen utsatthet för våld kan påverka arbetsförmågan under hela livet. Det finns en möjlighet att personen aldrig tidigare har sökt behandling för eventuella psykiska konsekvenser av sina upplevelser, trots att de påverkar arbetsförmågan i vuxen ålder. Det har sin orsak i att våldupplevelser ofta är både traumatiska och skamfyllda.

Boende

Socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd SOSFS 2014:4 tydliggör att även boendet ska vara en prioriterad fråga. Akut skyddat boende, tillfälliga bostadslösningar men även hjälp till ett tryggt permanent boende är ett kommunalt åtagande. Det är viktigt att det arbetet utgår ifrån de olika sårbarhetsfaktorerna. I arbetet med boendefrågan måste även hänsyn tas till olika former av våld, där ekonomiskt våld med ibland efterföljande skulder är en betydande konsekvens.

---

⁷³ Enander, V. (2025). *Genväg till forskning: Riskfaktorer för dödligt våld i nära relationer*.

Att leva med våld har stora konsekvenser, både under tiden men även efter att personen har lämnat relationen.⁷⁴ Särskilt viktigt är att utveckla insatser till föräldrar i samband med separation och vårdnadsutredningar. Det är en dokumenterad risksituation.

Örebro kommun har ett delvis välutvecklat arbete med att erbjuda skyddat boende⁷⁵ för kvinnor och barn som bedöms vara i behov av det. Behovet av skyddat boende ska tillgodoses utifrån alla sårbarhetsfaktorer. Behovet av skyddat boende för män, hbtq-personer och unga män utsatta för HVF är utvecklingsområden. Akut skyddat boende, tillfälliga bostadslösningar samt hjälp till en trygg permanent boendesituation är kommunala åtaganden.⁷⁶ Skyddat boende i den akuta fasen är många gånger en förutsättning för att kunna lämna en våldsamt relation, men mer långsiktiga stödinsatser behöver utvecklas. Behoven är individuella, men många våldsutsatta och hotade behöver praktisk och konkret hjälp för att klara det dagliga livet. Se kunskapsöversikten för hur olika sårbarhetsfaktorer kan påverka behovet av stöd.

Våldets kostnader

För samhället är våldet mycket kostsamt. Det europeiska forskningsinstitutet EIGE har gjort en kostnadsberäkning på vad våldet kostar samhället. Eftersom statistik på området är ojämn och delvis bristfällig inom EU, utgår undersökningen ifrån bästa tillgängliga data (Storbritannien, kostnader under 2019). Utifrån den beräkningen görs en generalisering per capita till de 27 länder som ingår i undersökningen.⁷⁷ Beräkningen för Örebro kommun utgår ifrån

---

⁷⁴ Kunskapsöversikten, avsnitt Konsekvenser av våld i nära relation.

⁷⁵ Genom avtal med Föreningen Kvinnohuset i Örebro.

⁷⁶ Kunskapsöversikten, avsnitt Boende.

⁷⁷ EIGE. (2021). Estimating the costs of gender-based violence in the European Union.

ELGE:s beräkning men är omräknad utifrån Örebro's andel av Sveriges befolkning.⁷⁸ Kategorierna i tabellen utgår ifrån de som beskrivs som våld i nära relationer och könsbaserat våld, samt om våldet riktar sig mot kvinnor eller alla individer räknas in.⁷⁹

	Kostnader våld Sverige (mnkr)	Kostnader våld Örebro (mnkr)
Könsbaserat våld mot		
kvinnor	72 266	1 093
Könsbaserat våld totalt	91 184	1 379
Våld i nära relation mot		
kvinnor	37 824	572
Våld i nära relation totalt	43 561	659
Totalt	244 835	3 703

Tabell 1: Kostnadsberäkning i Örebro kommun baserat på den totala kostnaden i riket och andelen invånare i Örebro kommun.

Kostnadsberäkningen är inte gjord utifrån vad insatser mot våldet borde kosta, utan baseras på de befintliga kostnaderna i samhällssystemet. Kostnaderna kan delas in i följande kategorier: ekonomiska produktionsförluster, hälsovård, rättsväsende/rättsprocesser, det sociala välfärdssystemet, direkta personliga kostnader för offret, specialiserade verksamheter och satsningar samt förlorad livskvalitet. Kostnaderna för förlorad livskvalitet avser de fysiska, psykiska och känslomässiga konsekvenser som påverkar offrets livskvalitet och utgör över hälften av kostnaderna.

---

⁷⁸ Beräknat på 160 140 invånare i Örebro, (1,5% enligt 2024 års befolkning). SCB (2025). *Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2024 och befolkningsförändringar 2024*

⁷⁹ Våld riktat mot kvinnor, män samt HBTQ-personer.

Lagstöd samt internationella överenskommelser

Strategin utgår ifrån internationella, nationella, regionala och lokala styrdokument. Vissa av dessa omfattar även andra frågor än VINR och HVF.

Internationella styrdokument:

- FN:s konventioner om mänskliga rättigheter, FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, FN:s konvention om barnets rättigheter, Torontodeklarationen om våld mot äldre, Resolution 55/66 om avskaffande av brott mot kvinnor i hederns namn. Resolution 61/143 om arbete mot våld mot kvinnor.
- Europarådets konvention om att förebygga våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen).
- CEMR – Europeiska deklarationen om jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå.

Lagar:

- Brottsbalken
- Föräldrabalken
- Socialtjänstlagen
- Lag om stöd och service
- Skollagen
- Lag (2024:79) om placering av barn i skyddat boende
- Lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever
- Hälso- och sjukvårdslagen
- Diskrimineringslagen
- Lag om förbud mot könsstympning av kvinnor
- Rättegångsbalken
- Förundersökningskungörelse
- Lag om målsägarbiträde
- Lag om kontaktförbud
- Polislag

- Offentlighets- och sekretesslag
- Utlänningslag
- Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga

Nationella och regionala styrdokument

- Överenskommelse om samverkan för kvinnofrid i Örebro län
- Regeringens skrivelse: Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer⁸⁰
- Regeringens skrivelse: Handlingsplan för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja⁸¹
- Regeringens sjuätte jämställdhetspolitiska mål: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet
- SKL:s positionspapper: För kvinnofrid – mot våld i nära relation
- Socialstyrelsens handbok Våld
- Socialstyrelsens Föreskrifter och Allmänna råd, Våld i nära relationer (SOSFS 2014:4)

Kommunala styrdokument som ansluter till området

- Strategi för ett jämställt Örebro, år 2016–2025
- Handlingsplan för arbetet mot våldsbejakande extremism
- Handlingsplan för barn i ekonomiskt utsatta hushåll

---

⁸⁰ Regeringen. (2007). *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.*

⁸¹ Regeringen. (2010). *Handlingsplan för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja.*

Referenser

Barnombudsmannen. (2025). "Det har alltid funnits våld, alltså när det har funnits problem." Återrapportering av regeringsuppdraget om barn och ungas uppväxt- och levnadsförhållanden och risk för att involveras och utnyttjas i kriminalitet. Tillgänglig på: <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/publikationer/det-har-alltid-funnits-vald-alltsa-nar-det-har-funnits-problem-barnombudsmannen-rapporterar.pdf> [Hämtad 2 juni 2025].

Brottsbalk (1962:700) 6 kap.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ). (2024). Brott i nära relationer. Kartläggning av utsatthet under 2022 och under livstiden. Rapport 2024:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ). (2025). Hedersrelaterat våld och förtryck. [online] Tillgänglig på: <https://bra.se/amnen/hedersrelaterat-vald-och-fortryck> [Hämtad: 2 juni 2025].

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2024). Konstaterade fall av dödligt våld – En granskning av anmält dödligt våld 2023. Enheten för rättsstatistik. Tillgänglig på: <https://bra.se/rapporter/arkiv/2024-03-27-konstaterade-fall-av-dodligt-vald> [Hämtad 2 juni 2025].

Brottsförebyggande rådet (Brå). (2025). Risk för våld i partnerrelation. Kortanalys 2025:1. Tillgänglig på: https://bra.se/download/18.68b80e7f194b6c6bb2711e08/1738591623684/2025_1_V%C3%A5ld%20i%20partnerrelation.pdf [Hämtad 2 juni 2025].

Diskrimineringslag (2008:567).

EIGE. (2021). Estimating the costs of gender-based violence in the European Union. Vilnius: European Institute for Gender Equality.

Enander, V. (2025). Genväg till forskning: Riskfaktorer för dödligt våld i nära relationer. VKV – Kompetenscentrum om våld i nära relationer. Tillgänglig på: <https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rhs7438-1286040036-445/native/2025-03-03%20Genv%c3%a4g%20till%20forskning%20VKV%20Riskfaktorer%20f%c3%b6r%20d%c3%b6dligt%20v%c3%a5ld%20i%20n%c3%a4ra%20relationer.pdf> [Hämtad 2 juni 2025].

Folkhälsomyndigheten. (2023). Hur mår bisexuella? – En kartläggande litteraturöversikt av forskning om livsvillkor, livskvalitet och hälsa bland bisexuella i Norden 2000–2023. Artikelnummer 23156. Tillgänglig på: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/h/hur-mar-bisexuella/> [Hämtad 2 juni 2025].

Föräldrabalk (1949:381).

Holmberg, Carin, Goldina Smirthwaite och Agneta Nilsson. (2005). Mäns våld mot missbrukande kvinnor. Mobilisering mot narkotika, Stockholm.

Holmberg och Stjernqvist. (2007). Samkönat partnervåld. Tidskrift för genusvetenskap nr 4.

Isdal, Per. (2000). Meningen med våld. Stockholm: Gothia.

Justitiedepartementet. (2014). Våld i nära relationer – en folkhälsofråga (SOU 2014:49)

Jämställdhetsmyndigheten. (2023). Ett fortsatt stärkt arbete mot prostitution och människohandel 2023:3. Rapport. Dnr ALLM 2023/49. Tillgänglig på:
https://jamstalldhetsmyndigheten.se/media/ldvfuc5s/ett-sta-rkt-arbete-mot-pom-rapport-2023_3.pdf [Hämtad 2 juni 2025].

Jämställdhetsmyndigheten. (2023). Sexuell exploatering – det här behöver alla som arbetar med barn och unga veta. Kunskapsstöd. Dnr ALLM 2023/269. Tillgänglig på:
<https://nspm.jamstalldhetsmyndigheten.se/media/5cjhjpe5/kunskapsstod-sexuell-exploatering-23-10-16.pdf> [Hämtad 2 juni 2025].

Jämställdhetsmyndigheten. (2025). Barnäktenskap och tvångsäktenskap. Hämtad 2025-06-02 från: Barnäktenskap och tvångsäktenskap | Jämställdhetsmyndigheten

---

Jämställdhetsmyndigheten. (2025). Könstympning av flickor och kvinnor. Tillgänglig på: <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/hedersrelaterat-vald-och-förtryck/konstympning-av-flickor-och-kvinnor/> [Hämtad 2 juni 2025].

Jämställdhetsmyndigheten. (2025). Vad är hedersrelaterat våld och förtryck? Hämtad 2025-06-02 från: Vad är hedersrelaterat våld och förtryck? | Jämställdhetsmyndigheten

---

Kjellberg, J. (2023). Fri från (efter)våldet? Om partnervåldsutsatta kvinnors motstånd, uppbrott och stödbehov. Doktorsavhandling. Uppsala universitet. Acta Universitatis Upsaliensis. ISBN 978-91-513-1982-7. Tillgänglig på: <https://uu.diva->

<portal.org/smash/get/diva2:1814209/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 2 juni 2025].

Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Lag (2024:79) om placering av barn i skyddat boende.

Ljusdals kommun. Kortfilm: En tillvaro fri från våld. Hämtad 2025-06-02 från: Kortfilm: En tillvaro fri från våld - Ljusdals kommun

---

Länsstyrelserna. (2016). Mänskliga rättigheter – metodstöd för rättighetsbaserat arbetssätt. Tillgänglig på: <https://www.mr-webben.se/wp-content/uploads/Manskliga-rattigheter-metodstod-for-rattighetsbaserat-arbetssatt.pdf> [Hämtad 2 juni 2025].

Nationellt Centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. (2024). Omfattning av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige. [online] Tillgänglig på: <https://www.hedersfortryck.se/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/omfattning/> [Hämtad: 2 juni 2025].

Nationellt Centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. (2025). Vårt uppdrag. Tillgänglig på: [Vårt uppdrag - Hedersförtryck.se](https://www.hedersfortryck.se/vart-uppdrag/) [Hämtad 3 juni 2025]

Polismyndigheten. (2024). Våld är inte en privatsak. Publicerad 20 november 2024. Tillgänglig på: <https://polisen.se/aktuellt/nyheter/bergslagen/2024/november/vald-ar-inte-en-privatsak/> [Hämtad 15 maj 2025].

Regeringen. (2007). Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Skr. 2007/08:39.

Regeringen. (2010). Handlingsplan för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja. Skrivelse 2009/10:229.

Regeringen. (2015). Mål och myndighet - en effektiv styrning av jämställdhetspolitiken. SOU 2015:86. Socialdepartementet.

Regeringen. (2015). Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. SOU 2015:55. Socialdepartementet.

Regeringen. (2018). Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Skr. 2017/18:188.

Regeringen. (2021). Proposition 2020/21:163, Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relationer och om barnfridsbrott.

Regeringen. (2021). Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport till FN:s kommitté för barnets rättigheter. Socialdepartementet. Tillgänglig på:
<https://www.regeringen.se/contentassets/926ac0a6a55940d69961ab07466dacab/sveriges-kombinerade-sjatte-och-sjunde-periodiska-rapport-till-fn.pdf> [Hämtad 2 juni 2025].

Regeringen. (2023). Proposition 2023/24:31 - Stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende.

Regeringen. (2025). En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Prop. 2024/25:89.

Regeringens skrivelse. (2016/17:10). Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid.

Statistiska centralbyrån (SCB). (2025). *Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2024 och befolkningsförändringar 2024.*

Tillgänglig på: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning-och-levnadsforhallanden/befolkningens-sammansattning-och-utveckling/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/folkmangd-och-befolkningsforandringar---helarsstatistik/folkmangd-i-riket-lan-och-kommuner-31-december-2024-och-befolkningsforandringar-2024/> [Hämtad 2 juni 2025].

Socialtjänstlag (2001:453).

Socialstyrelsen. (2011). Sällan sedda. Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Edita Västra Aros, Västerås.

Socialstyrelsen. (2014). Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. SOSFS 2014:4.

Socialstyrelsen. (2016). Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld nära relationer. Artikelnr: 2016-6-37.

Socialstyrelsen. (2021). Att möta barn som kan vara utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck – Till dig som arbetar inom hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen. Tillgänglig på: Hedersrelaterat våld och förtryck - Socialstyrelsen [Hämtad 2 juni 2025].

Socialstyrelsen. (2021). Verka för att våldet ska upphöra: Socialnämndens ansvar för personer som utövar våld i nära relationer. Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig på: [För socialtjänsten, Verka för att våldet ska upphöra.](#) [Hämtad 3 juni 2025].

Socialstyrelsen. (2014). Våld i nära relationer- Föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen (SOSFS 2014:4).

Socialstyrelsen. (2022). Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39). Socialstyrelsens författningssamling.

Socialstyrelsen. (2023). Uppskattning av antalet kvinnor och flickor i Sverige 2021 som kan ha varit utsatta eller riskerar att utsättas för könsstympning. Art.nr: 2023-6-8599. Tillgänglig på:
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2023-6-8599.pdf> [Hämtad 2 juni 2025].

Socialstyrelsen. (2024). Våld i nära relationer. Senast uppdaterad 28 november 2024. Hämtad 2025-06-02 från:
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/>

SOU. (2015:55). Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Socialdepartementet.

SOU. (2015:86). Mål och myndighet - en effektiv styrning av jämställdhetspolitiken.

Sveriges Riksdag. (2023). Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Örebro kommun. (2015). Strategi för ett jämställt Örebro 2016–2025. Kommunstyrelsen, Dnr Ks 424/2014.

Örebro kommun. (2016). Örebro kommuns övergripande strategi och budget 2017-2018.

